Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● 2 сентябрь 1969 йил, сешанба ● № 204 (14.367). ● Баҳоси 2 тийин.

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорний, А. Н. Косигин ўртоқлар Хо Ши Мин, Ле Зуан, Чионг Тинь, Фам. Ван Донг ўртоқларга телеграмма юбориб, Вьетнам Демократик Республикасининг 24 йиллиги муносабати билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети ва бутун совет халқи номидан Вьетнам меҳнаткашлар партияси Марказий Комитетига, Миллат Мажлиси ва ВДР ҳукуматига, қардош Вьетнам халқига ва Вьетнам раҳбарларига ғоят самимий қутловлар йўлладилар.

Телеграммада таъкидлаб ўтиладики, Вьетнам Демократик республикасининг халқи шонли байрамни АҚШнинг империалистик агрессиясига қарши, ўз Ватанининг озодлиги ва мустақиллиги учун шонли Вьетнам меҳнаткашлар партияси раҳбарлигида олиб борилган курашда янгидан-янги ғалабалар билан кутиб олмоқда.

Пролетар интернационализмининг ленинча принципларига амал қилаётган Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, мамлакатимизнинг барча меҳнаткашлари одилона кураш олиб бораётган Вьетнам халқини оғишмай қўллаб-қувватламоқдалар. Совет Иттифоқи АҚШ агрессиясини даф қилишда Вьетнам Демократик Республикасига доимо ҳар томонлама ёрдам бермоқда ҳамда ВДРнинг Вьетнам проблемасини Вьетнам халқининг дахлсиз ҳуқуқ ва манфаатларини ҳисобга олган ҳолда бартараф этишга қаратилган куч-ғайратларини қўллаб-қувватламоқда. Совет кишилари вьетнамлик оға-инилари ва опа-сингилларининг қаҳрамонона муваффақиятларини қизғин табриклайдилар. Улар АҚШ ўз қўшинлари ва иттифоқчилари қўшинларини Вьетнамдан олиб чиқиб кетишини, Вьетнам халқига ўзининг ички ишларини ўзи ҳал қилишига халақит бермаслигини талаб қиладилар.

(ТАСС).

ТОШКЕНТдаги 75-янги ўрта мактабнинг биринчи синф ўқитувчиси Насиба Эргашхўжаева дарс пайтида. А. Тўраев фотоси.

БИРИНЧИ ДАРС — ЛЕНИН ДАРСИ

ТОШКЕНТ. Москва қурувчилари пойтахт аҳолисига кўплаб янги уй-жой бинолари, кенг, ёруғ, озода, замонавий ўқув қуроллари билан жиҳозланган мактаблар туҳфа қилишяпти. Кеча, 1 сентябрь куни улар қуриб берган шундай илм маскани — Бородин номли 75- мактабда биринчи марта дилбандларимиз янги ўқув йилини бошлашди.

Соат саккиз бўлмасданоқ сентябрни сабрсизлик билан кутган болалар мактаб ҳовлисини тўлдириб юборишди. Ҳаммалари байрамдагидек кийинишган. Чиндан ҳам байрам! Ахир, улар коммунизм дарсхоналарига ихлос билан ўқигани келишяпти-да. Ҳамманинг қўлида гул. Бу гулларни севимли ўқитувчиларига, қўлига қалам берувчи, билим ва онгини пешловчи мураббийларига, шундай ажойиб бинони туҳфа этган олиҳиммат Москва бинокорларига атаб олиб келишган.

Ўқувчиларнинг тантанали йиғилиши бошланди. Барча синф ўқувчилари тартиб билан сафга тизилишган. Пойтахтнинг Куйбишев район халқ маорифи бўлими мудири Г. В. Томатто-Ротт, мактаб директори Р. Муҳаммадиева, 10- синф ўқувчилари Оля Редина, Элла Гуреева, мактабга илк бор қадам қўйган кичкинтойлардан Б. Юсупов, А. Тўраевлар йиғилганларнинг қалб сўзларини изҳор этишди. Ўқувчилар улуғ Ленин васият қилганидек ўқишга тантанали ваъда беришди.

Шундан сўнг кишини ҳаяжонлантирувчи дамлар бошланди. Ўнинчи синф ўқувчилари мактаб остонасига эндигина қадам босаётган кенжатойларни тантанали суратда ўқувчиликка қабул қилиб, уларнинг ҳар бирига эсдалик совғалар топширишди. Ўз навбатида кичкинтойлар ўқувчиларнинг ташаккури рамзи сифатида шу ерда ҳозир бўлган Москва қурувчиларига гулдасталар тақдим этишди. 75-мактаб дружина советининг қарори билан «Главмосстрой»нинг 177- қурилиш бошқармаси зарбдор бинокорларидан тўққиз киши фахрий пионерликка қабул қилинди.

Район партия комитетининг биринчи секретари Илёс Турсуметов қирмизи лентани қирқади. Биринчи бўлиб мактаб синфларига кириш ҳуқуқи энг ёш ўқувчиларга берилади. Оркестр «Ҳар доим бўлсин қуёш» куйини чалади. Кечагина боғча қучоғида тарбияланаётганлар бугун баралла овоз билан жарангдор куйлаб, қўл ушлашиб синфхоналарга йўл олишади.

Шаҳардаги барча мактабларда биринчи дарс улуғ Ленинга бағишланди. Ўқувчилар В. И. Ленин ҳақида ҳикоялар хотиралар, суҳбатлар тинглаб, янги ўқув йилини Ильич сабоғи билан бошлашди.

А. НАБИХЎЖАЕВ.

ЁҚИЛҒИ САНОАТИНИНГ РАВНАҚИ УЧУН

Ўзбекистон ёқилғи саноати тез суръатлар билан равнақ топмоқда. Бухоро атрофидаги ерларда жуда катта табиий газ манбаларининг очилиши туфайли республикамиз мамлакатнинг ёқилғи манбаига айланди. Бунинг шарофати билан ўлкамиз индустриясининг энг ёш тармоғи бўлган газ саноати, айниқса кейинги ўн йил ичида мисли кўрилмаган суръатлар билан ривожланди. Ёқилғи балансида энг тежамли ва энг арзон бўлган табиий газнинг салмоғи йил сайин ортиб боряпти. Юзлаб саноат корхоналари ҳамда минг-минглаб хонадонларнинг газлаштирилиши натижасида халқ хўжалигимиз жуда катта наф кўрди.

Республикамизнинг табиий газ конлари мамлакатимиздаги ҳамма қардош республикалар ва иқтисодий районларнинг экономикасини кўтаришга хизмат қилмоқда, Ўзбекистон табиий газининг алангаси кўҳна Урал саноат корхоналарида, мамлакатимизнинг марказий районларидаги завод ва фабрикаларида ёнди, қардошларимизнинг оғирини енгил қилди. Ўзбекистон ва Туркманистон табиий гази мамлакатимиз Европа қисмида саноатни янада ривожлантиришда камарбаста бўлиб турибди.

Бу йил ҳам, ҳар қачонгидек янги нефть ва газ манбаларини очаётган геологлар, бу конларни ишга туширaётган мутахассислар ва ишчилар, янги газ қувурлари бунёд этаётган оловкорлар зиммасида катта вазифалар турибди. Табиий газ, нефть, кўмир қазиб чиқараётган корхоналарнинг коллективлари давлат планларининг сўзсиз бажарилишига эришмоқлари лозим. Янги конлар топиб тезроқ ишга туширишга, бу йилги қиш мавсумига халқ хўжалигимиз учун ёқилғи ресурсларини тахт қилиб қўйишга катта эътибор бермоғимиз лозим. Ленинча меҳнат вахтасида туриб баракали ишлаётган коллективлар беш йиллик топшириқларини бажаришда катта ютуқларга эришмоқдалар. «Газлинефтегаз» бошқармасининг меҳнаткашлари планга қўшимча минг-минглаб кубометр табиий газ қазиб чиқармоқдалар. Оҳангарон кўмирчилари беш йиллик бошидан бери планга қўшимча тарзда 145 минг тонна кўмир қазиб чиқардилар. «Узбекуголь» комбинати корхоналарида меҳнат унумдорлиги йил сайин ортиб бормоқда.

Шу кунларда Ўзбекистон газ саноатини янада ривожлантиришнинг асосий дастуриламали бўлган бош схемани тайёрлаш ниҳоясига етай деб қолди. Газ саноатимизни ривожлантиришнинг истиқболлари жуда катта. Бухоро — Тошкент — Фрунзе — Олмаота газ қувурининг учинчи тармоғи ўтказилади. 1970 йилнинг ўзидаёқ 8.5 миллиард кубометр газ республика халқ хўжалиги эҳтиёжи учун фойдаланилади. Янги газ дарёлари бунёд этишда диаметри жуда катта бўлган қувурлар қўлланиладики, бунинг иқтисодий самараси жуда катта бўлади. Бош схемада кўзда тутилган улуғвор режаларни амалга оширмоқ учун янги-янги ёқилғи манбаларини қидириб топиб ишга солишимиз лозим. Жумладан, Денгиз кўл чўкмасидаги янги табиий газ манбаларини ишга солиш катта аҳамият касб этади. Ўзбекистон ССР Давлат план комитети, республика Геология министрлиги ҳамда Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги билан ҳамкорликда ана шу масалани тез орада бамаслаҳат ҳал этишлари лозим.

Яқинда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети 1969 — 1970 йил куз-қиш мавсумига ёқилғи ва металлургия хом ашёси запасларини тахт этиб қўйиш тўғрисида махсус қарор қабул қилдилар. Бу қарорда таъкидлаб ўтилганидек, халқ хўжалигимизнинг каттадан-кичик ҳамма корхоналарида ёқилғи, иссиқлик ва электр энергияси, ҳар бир килограмм кўмир, нефть, бензин, мазут, ҳар бир кубометр табиий газдан ўз ўрнида тежаб-тергаб фойдаланишимиз, уларнинг беҳуда исроф бўлиб кетишига сира-сира йўл қўймаслигимиз лозим. Саноат корхоналари ҳамда шаҳар ва қишлоқларни ёқилғи билан бетўхтов таъминлаб туриш мақсадида бир қатор чора-тадбирлар кўрилмоқда. Янги-янги компрессор станциялари ва газ тармоқлари ишга тушяпти. Бугун-эрта Урсатьевская — Бекобод газ қувурининг иккинчи тармоғи ҳам фойдаланишга топширилади. Қиш вақтида халқ хўжалигимизга мўл-кўл табиий газ етказиб бериб туриш учун йирик ерости газ сақлаш манбалари бунёд этилмоқда. Газ саноати министрлигининг республикада иш кўраётган ташкилотлари ана шу иншоотларни белгиланган муддатда қуриб битказишлари даркор.

Ўзбекистон ёқилғи саноатини янада ривожлантириш хусусан, табиий газ ва нефть қазиб чиқаришни кўпайтириш учун қулай имкониятларга эгамиз. 1970 йилда 31-32 миллиард кубометр табиий газ қазиб олинади. Бухоро атрофидаги конлардан, Уст-юртдан нефть қазиб олиш ҳам ортиб бораверади. Она-ер хазиналарини очаётган ишчилар ва мутахассислар, янги ёқилғи манбаларини ишга солаётган ва халқ хўжалигимизда ишлатаётган меҳнатсевар коллективлар беш йиллик топшириқларини шараф билан бажарадилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Узоқ йиллик самарали педагогик фаолияти ва халқ маорифини ривожлантиришдаги хизматлари учун Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ишлар бошқармасининг халқ маорифи бўлими катта референти Владимир Иванович Суреев Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

САБЗАВОТ СЕРОБ-У...

Сирдарё райони раҳбарлари, даставвал район қишлоқ хўжалик бошқармаси ходимлари билан гаплашиб қолгудек бўлсангиз:

— Бу йил сабзавот ҳам, картошка-ю, мева-чева ҳам, полиз экинлари маҳсулоти ҳам сероб бўлди! — дейишади.

Ҳақиқатда-чи? Ростини айтганда, ҳамма жойда ҳам мўл-кўл ноз-неъматлар яратилди. Афсуски, уларни тайёрлаш ва аҳолига етказиб ериш иши билан чинакамига шуғулланилмаётир. Район матлубот жамияти, Сирдарё ҳамда «Бахт» посёлка матлубот жамиятлари сабзавот дўконларида, ошхона ва ресторанларида помидор, бодринг, сабзи-пиёз, картошка кўринмайди, деса бўлади. Бори ҳам сифатсиз, эзилиб-ириб кетган.

Лекин бозорларда савдо чаққон. Истаган нарсангиз бор-у, нархига келганда кишини ўйлантириб қўяди. Келинг, сотувчи билан харидор ўртасида бўлиб ўтган олди-сотдидан бир иккита мисол келтирайлик:

— Картошкангиз неча пулдан?

— Эллик тийиндан, тез бўлинг, олганлар дармонда, олмаганлар армонда!

— Ўх-ҳў бунча қиммат! Қаернинг картошкаси бу?

— Ўзимизнинг Ўратепадан... Самарқанднинг Боғизоғонидан... Тошкентнинг Назарбекидан...

— Сабзи қанчадан бўлди, оға?

— Қоқи баҳоси — қирқ тийиндан.

— Узум-чи?

— Бир сўм йигирма тийиндан сотяпман.

Бу гаплардан сўнг ўз-ўзингга: Сирдарё ерларида картошка, сабзи битмайдими? — деб савол берасан, киши!

«Бахт» посёлкаси колхоз бозорида худди шундай бўляпти. 33-сабзавот дўконини ҳам кўздан кечирмоқчи бўлдик. Афсуски, у берк эди. Шу дўкон ёнида савдо қилаётган кишидан сўрадик:

— Сабзавот дўкони ишламайдими?

— Мусулмонқул Бойматов дўконни очиб ўтиришни ёмон кўради, — деди у — Чунки, ҳеч нарса келтиришмайди. Ҳозир посёлка марказидаги дўконда бўлса керак

У ерга ҳам бордик. Бироқ, сотувчи Бойматовни топа олмадик. Тушгача кутдик, келмади. Келиб ҳам нима қиларди, дўкон ичкарисида иккита сўлиган қовундан бўлак ҳеч нарса йўқ.

Умумий овқатланиш тармоқларини ҳам кўздан кечирдик. Ҳатто, помидор салати йўқ. Ходимлар посёлка матлубот жамиятининг раиси Зарифулла Фозиловдан нолиб гапиришади, ресторанга сабзавотни йўлатмайди, дейишади.

Ха уларнинг гапида жон бор. Матлубот жамиятидагилар сабзавот тайёрлашнинг «майда-чуйда»си кўп, бунинг устига даромади «ўзига яраша», деб ўйлаётганга ўхшайдилар. Бўлмаса, посёлкага яқин жойлашган Куйбишев номли, Ҳамза номли, Карл Маркс номли, «1 Май», Охунбобоев номли колхозлардан ана шу маҳсулотларни тайёрлаб, меҳнаткашларга етказиб беришарди-да!

Сирдарё посёлкаси марказида якка-ю ягона сабзавот дўкони бор. Аммо маҳсулотларнинг баҳосини кўриб ҳайратланасиз. Ахир, ёнғоқдай-ёнғоқдай келадиган картошканинг нархи эллик беш тийин ҳам бўладими?! Бодрингдан ном-нишона ҳам йўқ. Помидор ириб-чириб кетган. Қовун-тарвуз палаги ўлган полиздан келтирилганга ўхшайди, на маза бор на матра... Дўкон мудири Артем Саномян пашша қўриқлаб ўтирибди.

— Бу маҳсулотларни ҳеч ким олмаяпти, — арз қилади у, — ўзингдан соқит қилишдан бошқа илож йўқ.

— Қандай қилиб?

Саномян қўлимизга бир актни тутқазди. Бу актга 11 августда қўл қўйган товаршунос Бектурганов, Сирдарё посёлка Советининг депутати К. В. Карасева, маҳсулот тайёрловчи Муллажонов ўртоқлар 105 сўмдан зиёдроқ маҳсулотни дўкон мудири Саномян гарданидан соқит қилиш зарур дейишибди. Шу маҳсулотларни ким, нима учун тайёрлаган, бунинг билан ҳеч кимнинг иши бўлмаган. Шунча миқдордаги маҳсулот етиштириш учун ишчи кучи, маблағ сарфланганлиги билан ҳеч кимнинг иши йўқ.

Яна шуниси ажабланарлики, акт Сирдарё посёлкаси матлубот жамиятининг шу йил 11 августдаги хати асосида тузилган. Илгари ҳам худди шундай актлар билан маҳсулот йўққа чиқарилган, дейишади.

Сирдарёда сабзавот йўқ дейсиз-ми? Тўлиб ётибди. Бучи қишлоқ хўжалик бошқармаси ҳам, район матлубот жамияти ходимлари ҳам инкор этишмайди. Лекин, улар маҳсулот тайёрлаш ва аҳолига етказиб бериш борасида эринчоқлик қилишяпти. Картошка ва бошқа баъзи маҳсулотларнинг ташқаридан келтириб сотилаётганлигининг сабаби ҳам ана шунда!

С. ҚОДИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

КОМБАЙНЧИНИНГ ҲИССАСИ

Яккабоғ районидаги «Правда» колхози ғаллакорлари ҳар йилдагидан ҳам мўл ҳосил етиштирдилар. Ғалла ўриш-янчиш кампанияси қисқа муддатда ўтказилди. Давлатга дон топшириш йиллик плани ошириб адо этилди. Айни вақтда, келгуси йил ҳосилига замин яратиш мақсадида етарли миқдорда уруғлик фонди ҳам жамғариб қўйилди. Чорва моллар учун тўпланган сомон ҳам қишга етиб-ортади.

Ғалла ўрим-йиғимининг муддатидан илгари ўтказилганлигида моҳир комбайнчи Равшан Мирзаевнинг алоҳида ҳиссаси бор. У мавсумда 500 гектардан ортиқ майдондаги ғаллани ўриб-янчиб берди ва социалистик мусобакада олдинги ўринлардан бирини эгаллади. Ўртоқ Мирзаев ишлаган майдонларнинг ҳар гектаридан 10 центнердан зиёд дон топширилди.

Ҳозир колхозда кузги дон экишга пухта тайёргарлик кўрилаётган экан, бу ишда ҳам механизатор Мирзаев пешқадамлик қилмоқда.

СУДРАЛИШНИНГ САБАБЛАРИ

ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТИДА ТЕРИМГА ТАЙЁРГАРЛИК СУСТ

<> <>

Қашқадарёда бу йилги ҳосилнинг чўғи яхши. Лекин, кўпгина район ва хўжаликларда йиғим-теримга тайёргарлик ишлари негадир унутилиб қўйилмоқда. Лоақал, Қарши районини мисолга олайлик. Бу ерда ғўзалар серҳосил ва машинабоп қилиб ўстирилаётганига қарамасдан, йиғим-теримга тайёргарлик ишлари талабга жавоб бермайди. Район бўйича 187 та терим машинадан эндигина 20 таси ремонтдан чиқарилганлиги бунинг далили бўла олади.

Пахта терими тобора яқинлашяпти. Қаршиликлар ғўза парваришини пахта очилганига қадар, ҳатто, йиғим-терим бошланишигача давом эттирамиз, деб аҳд-паймон қилганлар. Афсуски, кўпгина хўжаликларда ғўза қатор ораларини культивация қилиш ишлари бўшаштириб юборилди. Бултур Қарши районидаги Карл Маркс номли колхоз ингичка толали пахтанинг 25-30 процентини агрегатлар бункеридан бўшатган эди. Қўшни — Косон районидаги Энгельс номли, «Партия XXII съезди» колхозларида ҳам ҳосилнинг кўп қисми машиналарда саранжом-саришталанган эди.

Ана шу хўжаликларнинг тажрибаси бу йилги шароитда тағин ҳам қулоч ёймоғи лозим бўлгани ҳолда, қаршиликлар негадир бу муҳим ишга етарли эътибор бермаётирлар.

Чироқчи, Яккабоғ, Ғузор ва Шаҳрисабз районларида ҳам пахта йиғим-теримига тайёргарлик Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг «Республика колхозлари, совхозлари ва тайёрлов пунктларининг 1969 йилги пахта ҳосилини териш ва тайёрлашга ҳозирлаш тўғрисида»ги қарори асосида ташкил этилмаганлигидан афсусланасан, киши!

Чироқчи ва Яккабоғ районларининг кўпгина хўжаликларида машина теримига тайёргарлик ишлари кечиктириб юборилаётганлиги устига, механизаторларнинг бир қисми ҳали ҳам агрегатларни бошқаришни яхши билишмайди. Кўпгина далаларни бегона ўт босиб кетган, суғориш эгатлари қийшиқ ва саёз олинган. Бу эса, машиналарнинг бир меъёрда ишлашига тўсқинлик қилади. Жуда кўп бригадаларда ғўза баргини сунъий усулда тўктириш учун дефолиантлар ҳалигача ташиб олинмаган.

Областда машина теримига тайёргарликни кўнгилдагидек дейиш қийин. Ялпи ҳосилнинг 100 минг тоннасини «зангори кема»ларда йиғиштириб олишга аҳд қилган механизаторларнинг ҳиммати баланд, албатта! Бунинг учун кўп механизаторлар, айниқса хотин-қизлардан жуда кўп механик-ҳайдовчилар ўқитилди. Чунончи, 660 дан ортиқ қиз-жувонлар механик-ҳайдовчилик касбини эгаллашди.

Минг афсуски, ана шу механизаторларга яхши шароитлар яратиб берилмаётир. Даставвал, улар бошқарадиган агрегатларни ремонт қилиш муддатлари пайсалга солинмоқда. Бир мисол: область бўйича 1127 та терим машинасидан энди 552 таси ремонтдан чиқарилди. Кўрак териш, кўрак чувиш агрегатлари, тўкилган пахтани териб оладиган машиналарнинг ремонти ҳам асоссиз сабабларга кўра кечиктириб юборилмоқда.

Қашқадарё области хўжаликларида аҳвол ана шундай. Юз берган вазиятнинг сабаблари нимада?

Бунга жавоб битта: областдаги тегишли ташкилотлар машинада теримга тайёргарлик ишларини кечиктириб юбораётган бўлсалар, кўпгина колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари ғўза парваришини йиғим-терим бошланишига қадар давом эттириш бу йилги шароитда жуда муҳим эканлигини ёддан чиқариб қўймоқдалар

П. ГАДОЕВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг мухбири.

ХАШАК ТЎПЛАНГ, СИЛОС БОСТИРИНГ!

Ўзбекистон ССР областларида дағал хашак жамғариш ва силос бостиришнинг бориши тўғрисида 1969 йил 1 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(минг тонна ҳисобида)

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — дағал хашак жамғариш плани, учинчи стун — тайёрлангани, тўртинчи стун — планнинг бажарилиш проценти, бешинчи стун — силос бостириш мажбурияти, олтинчи стун — бостирилган силос, еттинчи стун — мажбуриятнинг бажарилиш проценти.

Тошкент	198,5	161,7	81,5	350,0	200,0	57,2
Сирдарё	186,3	158,8	85,3	235,0	175,1	74,5
Фарғона	148,7	107,6	72,3	350,0	161,0	46,0
Наманган	118,7	100.8	85,0	310,0	105,5	34,0
Андижон	126,6	95,0	75,0	275,0	107,4	39,0
Самарқанд	360,0	372,2	103.4	340,0	92,6	27,2
Бухоро	290,5	286,8	98,8	250.0	46,0	18,4
Қашқадарё	248,0	265,7	107,1	180,0	128,3	71,3
Сурхондарё	255,8	237,3	92,7	220,0	104.5	47,5
Хоразм	115,6	83,4	72,1	250,0	41,1	16,4
ҚҚ АССР	164,9	87,0	52,8	242,0	26,8	11,1
Республика бўйича:	2213,6	1956,3	88,4	3002,0	1188,3	39,6

Расмий хабарлар

СОВЕТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЖЎНАБ КЕТДИ

БАНСКА-БИСТРИЦА, 30 август. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари К. Т. Мазуров бошчилигида Словакия миллий қўзғолонининг 25 йиллиги байрамида қатнашган Совет партия-ҳукумат делегацияси бугун Банска-Бистрицадан Ватанига жўнаб кетди.

Кеча Банска-Бистрицадан бошқа социалистик мамлакатларнинг байрамда қатнашган партия-ҳукумат делегациялари ҳам жўнаб кетдилар.

ДЎСТЛИК ВА ҚАРДОШЛИК ВАЗИЯТИДА

ПРАГА, 30 август. (ТАСС). Чехословакия Компартияси Марказий Комитети президиумининг, Словакия Компартияси Марказий Комитети президиумининг аъзолари ва ЧКП Марказий Комитети Чехия областларидаги партия ишига раҳбарлик бюросининг аъзолари Словакия миллий қўзғолонининг 25 йиллиги байрамига келган социалистик мамлакатлар қардош партияларининг делегациялари билан кеча Слиачда учрашдилар.

ЧТК агентлигининг хабар беришича, учрашув дўстлик ва қардошлик вазиятида ўтди.

СОВЕТ—БОЛГАРИЯ ДЎСТЛИГИ ОЙЛИГИ

Болгария Халқ Республикаси ҳаётидаги шонли сана — социалистик революциянинг 25 йиллиги байрамида бутун совет халқи кенг кўламда қатнашади. Шу шонли воқеага бағишланиб, мамлакатимизда Совет — Болгария дўстлиги ойлиги ўтказилади.

Бу ойлик 31 август куни Москвадаги «Измайлово» маданият ва истироҳат боғида тантанали равишда очилади. (ТАСС).

ТУНИС ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЎЗБЕКИСТОНДА

«Тунис-СССР» дўстлиги уюшмасининг делегацияси Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турибди. Делегацияга шу уюшма президенти Салим Алулу бошчилик қилмоқда.

(ЎзТАГ).

ЗАМБИЯ КООПЕРАТОРЛАРИ — ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНЛАРИ

Замбия миллий раҳбарлик министрининг ёрдамчиси, район губернатори Файн Либома Ўзбекистон кооператорлари билан суҳбатда: «Биз кооператив қурилиш соҳасидаги бой тажрибангизни ўрганмоқ учун бу ерга келдик», деб айтди. СССР Центросоюзининг меҳмони бўлган Файн Либома матлубот кооперациясининг иши билан танишмоқ учун Ўзбекистонга келди.

Файн Либома ва унинг ҳамроҳлари Фарғона, Самарқанд ва Тошкент областининг кўпгина районларига бордилар, бир қанча қишлоқ магазинларининг иши билан танишдилар, савдо ходимлари ва пайчилар билан учрашдилар. (ЎзТАГ).

ТАСС БАЁНОТИ

Исроил қуролли кучлари босиб олган Қуддуснинг арабларга тегишли қисмида жойлашган, Яқин Шарқда араб меъморчилигининг энг қадимий ва ноёб ёдгорликларидан бири, кўпгина диндорлар зиёрат қилиб борадиган ва мусулмонларнинг табаррук жойларидан бири бўлган «Ал-Акса» мачитига ўт қўйилганлигини эшитиб, совет жамоатчилиги ғазабланди.

Бу жиноят Яқин ва Ўрта Шарқ, Осиё ва Африка мамлакатларида ҳақли равишда қаҳр ва ғазаб тўлқинини қўзғатди.

Исроил ҳукумати ва Исроил агрессиясини қўллаб-қувватлаётган империалистик доиралар ана шу ваҳшийлик ҳаракати учун жавобгар бўлмасдан қола олмайдилар. Оккупациячилар шундай қилиш билангина чекланмасдан тинч аҳолига қарши ғаламислик ишларини давом эттирмоқдалар. Араб аҳолисининг Қуддус, Наблусдаги ва оккупация қилинган бошқа шаҳарлардаги тинч норозилик намойишларига жавобан Исроил маъмурлари намойишчилардан ўч олиш учун парашютчилар ва автоматчиларини юборди.

Ғарбдаги империалистик ва сионистик доираларнинг мададига таянаётган Исроилнинг ҳозирги раҳбарлари жаҳон афкор оммасини писанд қилишни истамаётирлар. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти уставини ва халқаро ҳуқуқ принципларини поймол қилмоқдалар, Яқин Шарқ можаросининг бартараф қилинишини барбод этишга уринмоқдалар.

«Ал-Акса» мачитига ўт қўйилганлиги ҳамда исроилликлар араб аҳолиси истиқомат қилаётган бутун-бутун кварталларини қадамба-қадам бузаётганлиги муносабати билан Қуддуснинг арабларга тегишли қисмида бўлиб ўтган кейинги воқеалар Исроил империалистик агрессияси оқибатларини тугатиш, аввало 1967 йил июнь агрессияси вақтида босиб олинган араб территорияларидаги Исроил қўшинларини дарҳол чиқартириб юбориш мақсадида тинчликсевар мамлакатлар ва халқларнинг шошилинч чоралар кўриши зарурлигини яна бир карра тасдиқлайди.

Исроил маъмурларининг оккупация қилинган араб территорияларидаги ваҳшиёна ҳаракатлари муносабати билан араб халқларининг адолатли ғазабланаётганлигига совет жамоатчилиги қўшилади ва тинчликни сақлаб қолишдан манфаатдор бўлган холис ниятли барча кишиларни Яқин Шарқ масаласининг тезроқ сиёсий йўл билан бартараф қилиниши учун, Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрь резолюциясига биноан шу райондаги мамлакатлар ва халқларнинг манфаатларини кўзлаб бу районда адолатли ва мустаҳкам тинчлик ўрнатилиши учун ҳаракат қилишга чақиради.

В. И. ЛЕНИННИНГ ИЖОДИЙ ЛАБОРАТОРИЯСИ ҲАҚИДА

МАРКСИЗМНИНГ ЮРАГИ

Инсоният буюк ихтиролар қандай яратилгани, тадқиқодчи табиат сир-асрорини қайси йўл билан билгани, ҳайкалтарош қандай қилиб иш қуроли ясагани, рассом қай тариқа мўйқалам яратгани билан ҳамиша қизиқади. Бунда кишилар ҳатто дарсликларга кирувчи афсоналар ҳам тўқишади. Ньютон оламнинг тортиш кучи қонунини, боғда олманинг ерга тушишига қараб топганини, Уатт буғнинг кучини қайнаб турган човгумга қараб билганини айтишади.

Шахсий кутубхоналар, ён дафтарлар, узоқ-яқинлари билан ёзишмалар, хотираномалар улуғ кишиларнинг ижодий лабораториясини ўрганишнинг энг муҳим воситаларидан бўлиб хизмат қилади. Тарихга кирган олимлар ва санъат кишилари ҳақида мана шу ҳужжатларга қараб муайян фикр юритиш мумкин. Аммо сиёсий арбоблар ҳақида бундай қилиш қийин.

Тўғри-да, физик ёки шоир, ғижжакчи ёки артистнинг қалбини билиш учун у яшаган мамлакатни, даврни, одамлар тоифасини, касбини билиш керак. Аммо сиёсатда бурилиш ясаган киши ҳақида-чи? Доҳий муайян даврда бирор тарихий қарорга қандай келганини нима билан изоҳлаш мумкин?

Ленин ярим асрдан сал кўпроқ умр кўрди. Аммо мана юз йилдан бери унинг номи ҳамманинг тилида ва дилида, ўзи эса оламга маълум ва машҳур. Ленин ҳақида жуда кўп китоблар ёзилган. Айни пайтда унинг фаолияти ҳақида ёзилган ҳамма китобларни бир ерга жамласа, барибир доҳий тўғрисида тугал маълумот бериш қийин.

Ленин яшаган ва фаолият кўрсатган давр уни буюк реалист қилиб тарбиялади. Ленин Россиядаги социалистик революциянинг назариётчиси ва доҳийси эди. Бу революция доҳийнинг фикрича, тубли ижтимоий ўзгаришлар даврини очиб бериши керак эди. Марксизм инсоният тараққиёти натижаси ўлароқ юзага келган бўлса, Ленин таълимоти марксизмнинг давоми, чуқурлаштирилуви бўлди. Ленин таълимоти фақат Россия учунгина эмас, балки бошқа мамлакатлар учун ҳам татбиқ этилаверадиган буюк таълимотдир. Доҳий назария йўлчи юлдуз эканлигини таъкидлаш билан бирга амалиётнинг ҳамиша барҳаёт кучига ҳам зўр баҳо берарди. Сиёсат, дер эди у, миллионларнинг тақдири ҳал этилаётган жойда бошланади.

Халқ тақдирини ечиш учун аввало унинг турмушини, ўтмишини ва ҳозирги ҳаётини яхши билиш, ҳамма социал табақалар кайфиятини тушуниш лозим. Ёш Владимир Ульянов ишончли маслаҳатчи ёрдамчиси вазифасини ўтаганида деҳқонлар манфаатини ҳимоя қилар, ўтган аср охирларида эса Петербург заводлари ва фабрикаларида бўлар, ишчиларнинг ҳаётини муфассал билишга қизиқар, ҳар бир сиёсий варақа ишчиларнинг манфаатини тўла ифода эта олиши учун интилар эди.

Ленин Совет давлатига бошчилик қилганида ҳам ҳужжатлардан кўра кўпроқ одамларнинг аҳволига қараб ҳукм чиқарар эди. Америка журналисти Альберт Рис Вильямс Кремлда юз берган шундай бир воқеани эслайди. Халқ Комиссарлари Советининг Раиси билан учрашиш учун олий мартабадаги давлат арбоблари, чет эл дипломатлари, ҳарбий кишилар навбат кутиб туришар эди. Лениннинг кабинети деярли бир соат ёпиқ турди. Бу ерда кутиб ўтирганлар Ленин бирор олий мартабали киши билан муҳим мавзуда суҳбатлашаётган бўлса керак, деб ўйлашарди. Ҳолбуки, Ленин кабинетидан оёғида чориқ ва эски-туски кийинган рус мужиги чиқди. Деҳқон Ленин мени эмас, мен орқали бутун Россиянинг арзи-ҳолини тинглади, дейишга ҳақли эди.

Владимир Ильич Россияда ва бутун жаҳонда нималар содир бўлаётганини яхши билувчи ақл эгаси эди. У синфий кучлар нисбатидаги кичик ўзгаришларни ҳам бошқалардан кўра зийраклик билан кўпроқ пайқаб ола биларди. Бунга у ташкилотлар билан ғоят мустаҳкам алоқаси ва айрим кишилар билан қилган суҳбати орқали эришарди. Оддий масалалар қатори у ўз суҳбатдошининг жиддий фикр юритяптими — йўқми эканлигини текшира олар, ишнинг моҳиятини тез билиб олиб, ундан керакли фактларни ажратиб олар, шуччаки қараганда унча аҳамиятли туюлмаган фактлар асосида доҳиёна хулосалар чиқарар эди.

«Лениннинг қабулхонасида, деб ёзади Халқ Комиссарлари Советининг секретари бўлиб ишлаган Н. П. Горбунов, — минг-минглаб одамлар бўларди. Ишчи, деҳқон, қизил аскар, партия, совет ходими, олим, журналист, сиёсий арбоб, дипломат, инженер, врач, ёзувчи ва яна кимлар бўлмаган дейсиз...

Владимир Ильич Кремлдан чиқмасдан туриб атрофда нималар бўлаётганлигини пайқаб олишдек ажойиб хусусиятга эга эди. У буларни минглаб манбалардан оларди. У ўз ҳузурига келган кишиларнинг қалбини ром қилиб оларди. Бир сўз билан одамларни ўзига ишонтириб оларди. Шу тариқа у партия аъзолари, ишчилар ва деҳқонлар билан мустаҳкам алоқа боғлаб олган эди»

Буни шундай бир мисол билан изоҳлаш ҳам мумкин. Совет Россиясида гражданлар уруши 1920 йилнинг охирларида Қизил Армиянинг ғалабаси билан якунланди. Сўнгги хавфли душман — барон Врангель тор-мор этилди. Янги ҳаётни бошлаш керак эди. Шу пайт ишчилар синфи билан деҳқонлар муносабати масаласи кун тартибига қўйилди. Бутун гражданлар уруши мобайнида деҳқонлар озиқ-овқат развёрсткаси бўйича ортиқча донини Ватан ҳимояси учун, меҳнат кишиларининг ҳаёти учун ҳеч иккиланмай берди. Аммо уруш тамом бўлиши билан бу система ўрнига деҳқонлар билан муносабатнинг бошқа принципларини топиш зарур эди. Буни Ленин биринчи бўлиб тушунди ва халққа, партияга тушунтирди. Партиянинг 1921 йил кўкламдаги X съезди янги иқтисодий сиёсат ҳақида қарор қабул қилди. Ленин бу тарихий қарорга келишдан олдин кўплаб деҳқонларнинг фикрини тинглади.

Равшанки, Лениннинг даҳоси фақат амалиётгагина асосланмаган эди. Ленинизм илмий дунёқараш бўлиб, инсониятнинг пухта билими, фани, маданияти асосига қурилган

Улуғ кишиларнинг кутубхонаси алоҳида қизиқиш уйғотади. Уларнинг кутубхонаси дуч келган китоблар йиғиндисидан иборат эмас. Қанақа китобларни тўплаганлиги, уларни қандай ўқигани, китобга муносабатидан кишининг табиатини билиб олса бўлади. Владимир Ильичнинг шахсий кутубхонасида салкам 8,5 мингта китоб, журнал, газета ва бошқа матбуот нашрлари бор. Доҳий кутубхонасидаги китоблар рўйхати эълон қилинган. «В. И. Лениннинг Кремлдаги кутубхонаси. Каталог» деган справочник қизиқ бир ҳикоя сифатида ўқилади

Католог билан танишганингда доҳий ўқиган китоблар ҳажми кўз олдингда гавдаланади. Уларнинг тематикасини айтмайсизми. Буларда инсоният фолиятига доир бирорта ҳам соҳа тушиб қолмаган. Ленин инсоният билим ва маданиятининг ҳамма соҳалари билан қизиққанлиги аён бўлади. Катологдаги рубрикаларнинг ўзи 88 хил. Шунинг ўзи ҳам унинг нақадар кўп соҳаларга қизиққанлигидан далолат беради.

Доҳийнинг гениал асарлари инсоният яратган ҳамма қимматли нарсаларни танқидий жиҳатдан қайта ишлаб чиқишга асосланган. Владимир Ильич ўзининг китобини ёзиш ўзининг нуқтаи назарини баён қилиш учун минглаб бет саҳифаларни варақлаган. «Россияда капитализмнинг тараққиёти», «Материализм ва эмпириокритицизм», «Империализм капитализмнинг юқори босқичи» каби асарларнинг конспектлари, уни ёзишга тайёргарлик ишлари, хилма-хил ёзувлар шу асарлар ҳажмидан кўп баробар кўпдир.

В. И. Ленин фойдаланган адабиётлар мамлакатнинг турли бурчакларидан ва турли мамлакатлардан кутубхоначилар томонидан юборилган. Ленин кутубхонасининг катологи тадқиқотчилар учунгина эмас, кенг китобхонлар оммаси учун ҳам ғоят қизиқарлидир.

Равшанки, Лениннинг ҳамма ўқиган китоблари мазкур католога киритилгани йўқ. Париж, Лондон, Берлин, Женева, Берн, Цюрих ва бошқа шаҳарларда Ленин ўқиган, ўрганган китоблар борки, улар ўша жойларда сақланмоқда.

Доҳийнинг шахсий кутубхонасида илмий коммунизм асосчилари Маркс ва Энгельснинг асарлари ҳам анчагина. Владимир Ильич бу китобларга муттасил мурожаат қилар эди. Мазкур китоблар орасига қўйилган қоғоз, ундан олинган айрим кўчирмалар, конспектлар Маркс ва Энгельс асарлари доҳийнинг кўп фойдаланадиган китоблари эканлигидан далолат беради.

Ленин учун Маркс таълимоти қотиб қолган бир нарса эмас, балки ҳаракат учун қўлланма эди, деб эслайди Н. К. Крупская «Ленин Маркс асарлари устида қандай ишларди» деган мақоласида. Ленин революциянинг ғоят қийин, ҳал қилувчи дамларида Марксга мурожаат қиларди. Кўпинча кабинетда шундай ҳолат ҳукмрон бўларди: ҳамма ҳаяжонда бўларди-ю, Ильич Маркс асарларини бемалол ўқиб ўтирарди. Уни бу ишдан ажратиш ғоят қийин бўларди.

В. И. Ленин Маркс ва Энгельс асарларини диққат билан ўқиб, конспектлар қиларди. Шу билан бирга Маркснинг бошқа сиёсий арбобларга, айниқса рус сиёсий арбобларига ёзган мактублари Ленинни ғоят қизиқтирарди. К. Маркснинг «Фалсафа қашшоқлиги» китоби муқовасига у шундай деб ёзиб қўйган эди: «Ленинга тегишли нусха. Карл Маркснинг 1846 йил декабрь ойида Анненковга ёзган мактуби бор».

Владимир Ильич Маркс ва Энгельс асарларини ўз оригиналида ўқирди. Ленин кутубхонасида илмий коммунизм асосчиларининг немис ва француз тилларида ёзилган китоблари ҳам бор.

Доҳийнинг китоб ўқиш маданияти ғоят юксаклиги билан ажралиб турарди. У «Китоб йилномаси» тўпламини мунтазам ўқиб борарди. Лениннинг кутубхоначиси Ш. М. Манучарьянц қуйидагиларни эслайди: «Владимир Ильич иш билан ниҳоятда банд бўлишига қарамасдан, ҳамма нашрларни кўриб чиқишга вақт топа оларди».

Лениннинг иш куни газеталарни ўқишдан бошланарди. Ҳатто бу ҳақдаги суратлар ҳам сақланиб қолган. Газетхонларга доҳий «Правда»ни, «Известия»ни ўқиб турган суратлар таниш бўлса керак. Газеталарни ўқиб чиққандан сўнг Ленин жуда кўп жойларга хат ёзар ва одамларга турли топшириқлар берарди. Халқ Комиссарларига, Марказий Комитет аъзоларига газетада чиққан материал юзасидан мактублар йўллар, турли идораларга хатлар ёзиб юборар, унда қизиқиш туғдирган материалларнинг автори ҳақида ахборот беришни сўраб редакциялардан илтимос қиларди. Петрограддаги қуролли қўзғолон арафасида Ленин ҳар куни эрта билан ҳамма йўналишлардаги газеталарни сотиб олиб келтиришни талаб қилган эди. Чунки, у мана шу газеталардан ҳам синфий кучларнинг нисбатини билиб оларди.

Маълумки, В. И. Ленин Петербург университетининг юридик факультетига экстерн имтиҳонлар топширган эди. Владимир Ильичнинг шахсий кутубхонсида давлат ва ҳуқуқ тарихи ҳамда назариясига доир жуда кўп китоблар бор. Доҳий кутубхонасида Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида юридик адабиётга доир чиққан ҳамма китоблар сақланмоқда. Владимир Ильич қўлида қалами билан ана шу ҳужжатларни диққат билан ўқиган. 1920 йили Москва Советининг фаолияти ҳақидаги ҳужжатни ўқиб, муҳокама қилинган 67 масаладан 8 таси иқтисодий, 46 таси эса ташкилий масалалар деган сўзларнинг тагига чизиб, «аксинча бўлиши керак эди» деган ёзувни битиб қўйган.

Ленин кутубхонасида статистик материаллар жуда кўп. Владимир Ильич статистик маълумотлардан маҳорат билан фойдаланар, улардан аниқ, илмий асосланган пухта хулосалар чиқарарди.

В. И. Ленин табииёт фанларига нақадар чуқур қизиққанлигини, машҳур рус олимларидан Вернадский, Тимирязев, Берг, Ферсман, Павловский, Скрябин, Прянишниковларнинг илмий асарларини тўплаганлиги ҳам кўрсатиб турибди. Унинг кутубхонасида Дарвин, Карно, Ломоносов, Рамзай, Эйнштейн, Нансен китоблари ҳам бўлган.

Ёш Совет республикаси мудофаасининг раҳбари В. И. Ленин гражданлар уруши йилларида энг янги ҳарбий адабиётлар билан ҳам яқиндан таниш бўлиб, ҳарбий тарихни ҳам ўрганган эди. Унинг бу бўлимдаги каталоги билан танишган киши Владимир Ильичнинг ҳарбий иш билан ҳам чуқур шуғулланганлигига қаноат ҳосил қилади.

В. И. Ленин Совет Россиясининг душманлари фикрини ҳам билишга қизиқарди. Душманларнинг ёзганларини эринмасдан ўқирди. Владимир Ильич чор генерали Деникиннинг бир китобини ўқиб чиқиб, айрим жойларини тагига чизиб, сўнгра шундай хулоса чиқаради: «Автор синфий курашга худди кўр лайча каби «ёндошади».

«РСФСРни электрлаштириш плани» деган 669 бетли тўпламни В. И. Ленин ҳар бир варағигача синчиклаб ўқиб чиққан. ГОЭЛРО комиссиясининг Советларнинг VIII съездига қилган бу докладидаги ҳар бир фикрга Ленин ўз муносабатини билдирганлиги ундаги ёзувлардан кўриниб турибди.

Кутубхонада умумий тарихга бағишланган жуда кўп китоблар бор. Бир қанча чет тилларни билган Владимир Ильич энг янги тарихга доир адабиётларни ўша тилнинг ўзида ўқирди. Европа ва Америка олимлари ўз асарларини Ленинга юбориб туришарди. Машҳур инглиз файласуфи ва социологи Бертран Рассел 1920 йили В. И. Ленинга ўзининг иккита китобини юбориб, ҳар бирининг муқовасига «Ўртоқ Ленинга автордан» деб ёзиб қўйган эди.

Ленин асарларини манбага асосланган бўлмасин, унинг учун энг асосий нарса ўзининг таъбири билан айтганда «марксизмнинг юраги» бўлган революцион марксистик диалектика эди. Мана шу диалектик метод туфайли В. И. Ленин энг мураккаб, чигал вазиятда ҳам тўғри ва оқилона йўлни топа билар эди. Жамият ва табиатни билишнинг бу методи туфайли В. И. Ленин Совет жамиятининг неча ўн йилликларга мўлжалланган йўли ва истиқболини белгилаб бера олди.

В. И. Лениннинг ижодий лабораторияси архив эмас, балки кураш қуролимиздир, деган эди Айвор Монтегю. Ленин асри буни яққол кўрсатиб турибди.

Юрий ШАРАПОВ,
тарих фанлари кандидати.
[АПН].

ШИФОКОР МИНБАРИ

ДАРД ВА КАЙФИЯТ

Г. МАРКОВА,
медицина фанлари доктори.

«Ажабо, овқат ҳазм қиладиган аъзоларимиз ақл-ҳушимизга бунчалар «хўжайин» бўлмаса! Биз, агар қорнимиз ихтиёр этмаса на ўйлай ва на ишлай оламиз. У бизнинг бутун ҳаракатларимизни, аҳвол-руҳимизни бошқаради. Тухумли ковурдоқдан кейин у, ишла, дейди. Енгил таомдан кейин, ухла деса, бир пиёла чойдан сўнг миянги ишга солиб: энди тур, нимага қодир эканлигингни кўрсат, дейди».

Ажойиб инглиз қизиқчиси Джером К. Джеромнинг мазкур ҳазил сатрларида жон бор. Чиндан ҳам қоринниннг фаолияти, айниқса, марказий асаб системаси билан яқин алоқадор, овқат ҳазм қиладиган аъзолар қандай дардга чалинмасин, кишининг руҳий ҳолатига дарҳол таъсир қилади. Афсуски, қорин дардлари кўп учрайди ва у инсон руҳини майиб этади, лекин ҳарқалай бу жуда ҳам ваҳима қиладиган гап эмас.

Кўпинча ошқозонда кислотанинг камлиги ҳақида шикоят қилинади. Аввало, ошқозонда кислотанинг камлиги нима ўзи ва у ҳаёт учун хавфлими? Соғлом одамнинг қорнида хлорит кислотаси ишлаб чиқарилади ва у таомнинг ҳазм бўлишига кўмаклашади.

Сурункали кислотаси камайиб кетган ёки сира бўлмаган гастрит дардининг келиб чиқиш сабаблари кўп. Энг аввало, гастрит дардининг олдини олиб, охиригача даволанмасликдан пайдо бўлади. Гоҳида юқумли ичкн касалликлардан ҳам келиб чиқади. Спиртли ичимликларни ичиш, айниқса канда қилмай, сурункасига ичиш ҳам шу дардга мубтало қилади. Шунингдек, қориндаги бу етишмовчилик вақтида овқатланмаслик, таомни ҳаддан ташқари кечикиб ейиш, ўта тўйиш, каттиқ ва аччиқ таомларга ўч бўлиш орқасида юз бериши мумкин.

Айтайлик, кислотаси нулга тушиб қолган гастрит дардига учраб қолдингиз дейлик, унинг оғриши қандай бўлади?

Кислотаси нуль ёки камайган сурункали гастрит узоқ вақт беморга кўп ҳам таъсир қилмаслиги ,оғримаслиги, кайфиятини бузмаслиги мумкин. Фақат айрим ҳолларда озишига ёки қон составининг ёмонлашишига сабаб бўлади.

Агар сурункали гастрит зўрайиб кетса, унда дарҳол даволаниш керак. Бунда асосан — ҳар бир беморнинг ҳолатига қараб тайинланган парҳез таом фойда келтиради. Бундай пайтларда таом енгил, қоринга озор бермайдиган бўлиши лозим. Шунинг учун беморга: қуритилган оқ нон,қайнатилган балиқ, қиймали суюқ овқат, қирилган сабзавот, мева, ивитилган туршак, қатиқ, сузма буюрилади.

Баъзи беморлар, қош қўяман деб кўз чиқарадиган «ҳакимлар»нинг сўзига кириб, билар-билмас ўзларича даволанадилар-да, кўнгилсиз ҳодисаларга сабаб бўладилар. Масалан, хлорит кислота билан, қорин соки билан ўйнашиб бўлмайди. Айтайлик, соғлом кишининг ошқозонида бир кеча-кундузда бир ярим литрга яқин ошқозон соки ажралади, шунинг учун ҳам врач белгилаган учта ош қошиқдаги дорихона соки ҳечнарса бўлмайди. Ундай бўлса, врачлар нега ошқозон сокини ёки эритилган хлорит кислотасини ёзиб беришади? Чунки бу дори-дармонлар овқатни ҳазм қиладиган ошқозон ости бези ишининг йўлга тушиб кетишига ёрдам беради. Кўпчилик беморлар дорихонада тайёрланган ошқозон сокини ичгач иштаҳалари очилади, оғриқлари қолади, овқатлари яхши ҳазм бўлади.

Шу нарса аниқки, агар уйдами, курортдами, узлуксиз даволанилса кислота жойига келиши мумкин.

Лекин бу ҳолатни тиклаш имконияти бўлмаган чоғда ҳам, дардим оғир экан, деб қўрқиб юрманг тағин, сурункали гастрит ҳеч қачон кишини ишдан чиқариб қўймайди. Ошқозон сокини ҳадеб текширтираверишм ҳам ярамайди, бир-икки йилда текширилса бас. Бироқ рентгенда ҳар йили бир марта текширтириб туриш шарт. Шунда врачлар қорин шилимшиқ пардасининг қандай ҳолатдалигини кузатиш имкониятига эга бўладилар.

Ошқозонда кислота камайиши ёки қуриши, албатта ракка олиб боради, деб ўйлаш хатодир. Бу дард сурункали гастрит дарди бор одамда ҳам, соғлом кишида ҳам учраши мумкин.

Дарднинг олдини олиш мумкинми? Энг аввало тўғри овқатланишни йўлга қўйиш лозим. Ҳар куни, истесносиз уч-тўрт марта овқатланиш, тоиқиб, тўйиб таом емаслик керак. Кечки овқатни ётишдан икки соат илгари еган маъқул. Таомларнинг хилма-хил бўлишига, сабзавот ва мева шарбатларидан ичиб туришга аҳамият бериш шарт. Таомни шошиб, чала чайнаб ютманг.

Вақтида ишлаб, вақтида ухлаш, гигиена қоидаларига риоя қилиш бутун организмнинг бақувват бўлишини таъминлайди. кўп дардларнинг, шу жумладан гастритнинг олдини олади, кишининг кайфиятини чоғ қилади.

Жиззах районидаги «Коммунизм» колхозининг пахтакорлари ҳосил йиғим-теримига пухта тайёргарлик кўриш билан бир қаторда, ғўза парваришини қизғин давом эттиришяпти. Энини культивация қилиш, маҳаллий ўғитлар билан озиқлантириш ва суғориш сусайтирилгани йўқ. Ҳосилга-ҳосил қўшиш учун олиб борилаётган курашда тажрибали сувчи Ҳ. Маҳмудов ибрат кўрсатяпти. Суратда: Ҳ. Маҳмудов.

А. ТУРАЕВ фотоси.

ЯНГИ ҲОСИЛНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШГА ТАЙЁРМИСИЗ?

Ғалвирни сувдан кўтарадиган кун яқинлашиб қолди. Бухоро областининг деҳқонлари беш йилликнинг тўртинчи йилида она-Ватанга 380 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш иштиёқида ҳалол меҳнат қилмоқдалар. Далаларда етиштирилаётган ҳосилнинг салмоғи шундан далолат бериб турибди. Ҳозир колхоз ва совхозларда ҳосилга ҳосил қўшиш ҳар қачонгидан ҳам қизитиб юборилди.

Айни вақтда областдаги пахта тозалаш заводлари ва тайёрлов пунктлари янги ҳосилни қабул қилиб олишга пухта тайёрланмоқда.

Шуни айтиб ўтиш керакки, илғор коллективлар бултурги пахтани қайта ишлашни июль ойидаёқ тугаллаб, барча қуритиш-тозалаш цехлари, ғарамлаш майдонлари, тош-тарозилар, лаборатория асбоб-ускуналарини барвақт ремонтдан чиқариб, янги ҳосилни қабул қилиб олишга шай қилиб қўйдилар.

Ғиждувон пахта тозалаш заводида қаттиқ қиш туфайли бир неча юз тонна пахта қайта ишланмай туриб қолган эди. Меҳнатсевар коллектив бу ишни қисқа муддатда уддалаб қўйди. Эндиликда завод область пахта тайёрлаш тресги корхоналари ўртасида биринчилар қатори янги ҳосилни қабул қилиб олишга тайёр бўлиб турибди. Бу ердаги 2-завод тўла ремонтдан чиқарилди, шунингдек, пахтани қоп-қанорсиз ташишга ёрдам берадиган мавжуд «ПТХ-20» агрегатлари, лентали транспортёрлар, катта тош-тарозилар, автомат ўлчов асбоблари жиҳозлаб қўйилди. Ишчиларнинг юқори унум билан ишлашларини таъминлаш мақсадида янги ошхона ва чойхона бинолари қурилди. Ишчилар дам оладиган зона вужудга келтирилди.

Қоракўл пахта тозалаш заводида ҳам янги пахта ҳосилини қабул қилиб олишга пухта ҳозирлик кўриляпти. Хом ашёни ғарамлаш ва қайта ишлаш майдонлари созлаб қўйилди. Барабанлар, тола ажратувчи машиналар янги схема бўйича жиҳозланди. Колхоз, совхозлардан келтирилган «оқ олтин»ни пешма-пеш қабул қилиб олиш учун барча механизмлар ремонти барвақт тамомланди. Райондаги Олот, Сайёт пахта пунктлари ҳам мавсумга шай қилиб қўйилган.

Бундан ташқари Ғиждувон районидаги Азиобод (мудири А. Асадов), Тошрабод (мудири Ш. Сачоқов), Вобкент районидаги Кумушкент (мудири Ф. Мирмуллаев), Свердлов районидаги Яккатут (мудири Ж. Рамазонов). Шаҳрислом (мудири С. Базиров). Бухоро районидаги Ҳаргўш (мудири Р. Маҳмудов) пахта пунктларининг коллективлари ҳам беш йилликнинг тўртинчи йили пахта ҳосилини қабул қилиб олишга пухта тайёргарлик кўрдилар. Мазкур пахта пунктларининг территорияси кенгайтирилди, тош-тарозилар, транспортёрлар сифатли ремонтдан чиқарилди. Ҳар йили юқорида номлари қайд этилган пахта пунктларини сув билан таъминлаш масаласи муаммо бўлиб қоларди. Эндиликда мазкур пахта пунктлари ёнида артезиан қудуқлари қазилиб, ишга туширилди. Шунингдек, чойхона, ошхоналар, озиқ-овқат моллари билан савдо қилувчи магазинлар қурилди.

— Область пахта тайёрлаш трести коллективи — деди трестнинг бош инженери ўртоқ А. Егоров, янги пахта ҳосилини қабул қилишга тайёргарликни кучайтириб, 22 та пахта қуритиш-тозалаш сушилкалари, 15 га яқин барабанларни ўз вақтида ремонт қилди. 40 дан ортиқ катта, 30 га яқин кичик тарозилар, ўнлаб лаборатория асбоб-ускуналари мавсумга тахт қилиб қўйилди. Бу ишда уларга колхоз, совхозлар ва оталиқ ташкилотларнинг коллективлари яқиндан ёрдам бермоқдалар. Айниқса Ромитан районидаги «Октябрь 50 йиллиги», Навоий районидаги «Нарпай» совхозларининг коллективлари пахта пунктлари ва заводлари ремонтини тезкорлик билан ўтказишда яқиндан ёрдам кўрсатдилар.

Бироқ Бухородаги ҳамма пахта тозалаш заводлари ва тайёрлов пунктларида тайёргарлик ишлари қониқарли бажариляпти деб бўлмайди. Айниқса Навоий, Когон каби пахта тозалаш заводлари коллективлари бу соҳада яхши ишлашмаяпти. Вобкент районидаги Вобкент пахта пунктини олайлик. Ўртоқ Т. Каримов мудирлик қилаётган бу пахта пунктида янги ҳосилни қабул қилиб олишга тайёргарлик кўриш, тош-тарозилар, пахтани ғарамловчи майдончаларни созлаш, лаборатория жиҳозларини тахт қилиб қўйиш ҳалигача тугалланмаган. Бултур мавсумга анча барвақт тайёргарлик билан келган Навоий районидаги Янгиқўрғон (мудири Б. Тонготаров), Қоракўл районидаги Жумабозор (мудири Ф. Вафоев). Свердлов районидаги Коммуна, Ромитан районидаги Чилонғу, Пешку, Фрунзе, Конимех районидаги Гигант каби тайёрлаш пунктларининг коллективлари бу ишда сусткашлик қилмоқдалар.

Область пахта тайёрлаш трести (бошқарувчиси ўртоқ Г. А. Захаров) пахта тозалаш заводлари, тайёрлов пунктларидаги бу каби ачинарли аҳволдан хабардор бўла туриб, зарур тадбирий чоралар кўрмаётир. Ҳанузгача 200 дан ортиқ пахта ғарамлаш майдонлари мавсумга тайёр эмас. Шунингдек, 60 дан ортиқ транспортёр, 10 дан ортиқ пахта тозалаш-қуритиш цехлари ремонт талаб бўлиб турибди. Бундан ташқари пахта заводларида ишлаб турган ва янги ўрнатилаётган машина-механизмларни эҳтиёт қисмлар билан таъминлаш ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Шу ўринда бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтишга тўғри келади. Тошкентдаги «Ўзбекхлопкомаш» заводи (директори ўртоқ Никифоров) йилнинг ўтган ойлари мобайнида Бухоро областига 264 минг 785 сўмлик эҳтиёт қисмлар юбориши лозим бўлгани ҳолда атиги 16 процентини жўнатган, холос. «Ўзбекхлопкомаш»чилар «ЧХ-1М», «ЧХ-2М», «ЧХ-3М» маркали турли асбоб-ускуналардан 87 ўрнига 17 дона юборганлар. Шунингдек, транспортёр учун редуктор, импульсниворматорлар билан таъминлаш ҳам пайсалга солиняпти.

Область пахта тайёрлаш трести корхоналарининг раҳбарлари бутун айбни у ёки бу корхонага қўйиш ўрнига мавжуд куч ва имкониятларни ишга солишлари керак. Резервларни кўпроқ қидириб топиш ва ишга тушириш, маҳаллий саноат корхоналари ўртасида вужудга келаётган янгилик, ихтирочилик таклифларини ишлаб чиқаришга кенгроқ жорий этиш лозим.

Т. НАЗИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ФАН ОЛАМИДА

«ШАРПА» АТОМЛАР

Водородни оламдаги энг енгил элемент дейдиган кишилар кўп. Шундай бўлса-да, олимлар ундан ҳам енгил ядро композицияларини олишга муваффақ бўлдилар! 1932 йилда космик нурларда янги элементар зарра — позитрон борлиги пайқалди. У ўзининг массаси ва бошқа кўп хоссалари жиҳатидан «худди электроннинг ўзи» бўлса-да, аммо электр заряди электронникига тамоман зид эди. Электрон манфий зарядга эга, позитрон эса мусбат заряддадир. Тез орада дадил бир фикр туғилди: протон ўрнига позитрон ядро қилиб олинган атом вужудга келтирилса-чи. . Тажриба муваффақиятли чиқди. Бунда позитроннинг массаси водород массасидан 920 марта енгил бўлиб, ҳаёт вақти секунднинг 14 миллиарддан бир улушича бўлиб чиқди!

Сўнгги вақтларга қадар сунъий модда атомларидан амалда фойдаланиш тўғрисида ҳеч ким ўйлаб кўрмаганлиги равшан бир нарсадир, чунки табиат бу моддага ғоят қисқа ҳаёт онини берган эди. Шундай бўлса-да, химиклар! «позитрони ўзининг химиявий табиати жиҳатидан водородга ўхшармикин, чунки у айни шу тахлитда «ишланган»-ку, деган масалага жуда қизиқардилар. СССР Фанлар Академиясининг мухбир аъзоси В. И. Гольданский раҳбарлигидаги совет тадқиқотчилари мана шу вазифани ҳал қилишга киришдилар.

СССР Фанлар академиясининг химиявий физика институтида позитронларни рекорд миқдорда тўплай оладиган установка яратилди: установка ҳажмининг ҳар куб сантиметрида айни маҳалда позитроннинг бир атоми бўлар эди.

Дастлабки тажрибаларнинг ўзиёқ ҳеч кутилмаган натижалар берди. Маълум бўлишича, позитрони ҳавосиз фазодагига қараганда суюқликда 100 баравар тезроқ ҳалок бўлар экан. Аксинча, «шарпа» атомлар атмосфера босими бўлган газларда вакуум шароитидаги сингари узоқ яшар экан. Лекин неча юзлаб атмосфера босимда улар учун ҳар қандай газ, шунингдек суюқлик ҳалокатли таъсир кўрсатади. Позитрони ўзининг химиявий табиати жиҳатидан водородга ўхшаган бўлса-да, лекин турли реакцияларга ундан кўра активроқ кириша олиши ҳам аниқланди. Позитрони жуда мусаффо газлар таркибидаги аралашган атомларни пайқашга, суюқликда эса зарядланган зарралар — ионларнинг хатти-ҳаракатини пайқашга имкон беради.

Ҳозирги кунда совет олимлари давомати секунднинг миллиарддан бир улушича вақтдан минг баравар қисқа он кечадиган химиявий реакциялар чоғида бўладиган турли ҳодисаларни автомат тарзда қайд этиш методларини ишлаб чиқдилар. Позитрони химиявий реакцияларнинг турли хусусиятларини белгиламоқ, йирик молекулалардаги атомларнинг мураккаб боғланиш табиати сирини билмоқ учун ҳар қандай муҳитга «қўйиш» мумкин бўлган ишончли омил бўлиб чиқди.

СССР Фанлар академиясининг «Химия ва турмуш» деган илмий-оммабоп журнали химиявий процессларни ўрганишда позитронининг роли тўғрисида ўқувчиларга ҳикоя қилади.

Журналнинг август сони саҳифаларида «Ядросиз атом» сарлавҳали мақола берилган.

...Лабораториялардан бирида қуйидаги тажриба қилиб кўрилди. Янги туғилган резус маймуни боқиладиган қафасда катта маймуннинг макети бўлиб, унга сўрғич ва сут тўлғазилган шиша идиш ўрнатилганди. Маълум бўлишича, шу тахлитда тарбияланган маймунларда оналик инстинкти йўқолар — улар ўз наслини эмизмас ва боқмас экан. Бунинг устига улар ўз болаларига тажовуз қилиб, уларни ташлаб юборади, босиб кетади.

СССР Фанлар Академиясининг илмий-оммабоп «Природа» журналининг босилиб чиққан 8-сонида берилган «Этология», сарлавҳали мақолада мана шу тажрибалар тўғрисида ҳикоя қилинади. Уни Москва Университети олий нерв фаолияти лабораториясининг мудири, биология фанлари доктори Л. В. Крушинский билан Макс Планк номли институтда (Германия Федератив Республикаси) ҳайвонларнинг хатти-ҳаракати физиологияси бўлимида ишловчи доктор Дагмар Кальтенхаузер ёзганлар. Д. Кальтенхаузер Москва Давлат университетида профессор Л. В. Крушинский раҳбарлиги остида бир мунча вақт стажировкада бўлган эди.

Этология-биологиянинг янги тармоғи. Даставвал этологик тадқиқотлар одам «ҳайвонларнинг нима демоқчи бўлганини» тушуна олиш-олмаслигини аниқлашни мақсад қилиб қўйган эди. Маълум натижаларга эришилди. Ҳайвонлар бир-бирларига юборадиган сигналларни ўрганиш соҳасида олиб борилган тадқиқотлар анча кенг тарқалди. Мақола муаллифлари, этологлар «ҳайвонлар нутқи»ни аслида маълум даражада тушундилар, деб ёзадилар.

Аммо шу тадқиқотлар чоғида этологиянинг бундан ҳам кўра кенгроқ аҳамияти борлиги аниқланиб қолди. Ҳайвонларнинг феъл-атвори қонуниятларини ўрганишда этологик тадқиқотларнинг маълумотларида фойдаланилиши мумкин. Улар ҳам тур ичидаги ва турлар ўртасидаги ўзаро муносабатларни тушунишни кенгайтириш имкониятини беради.

(ТАСС).

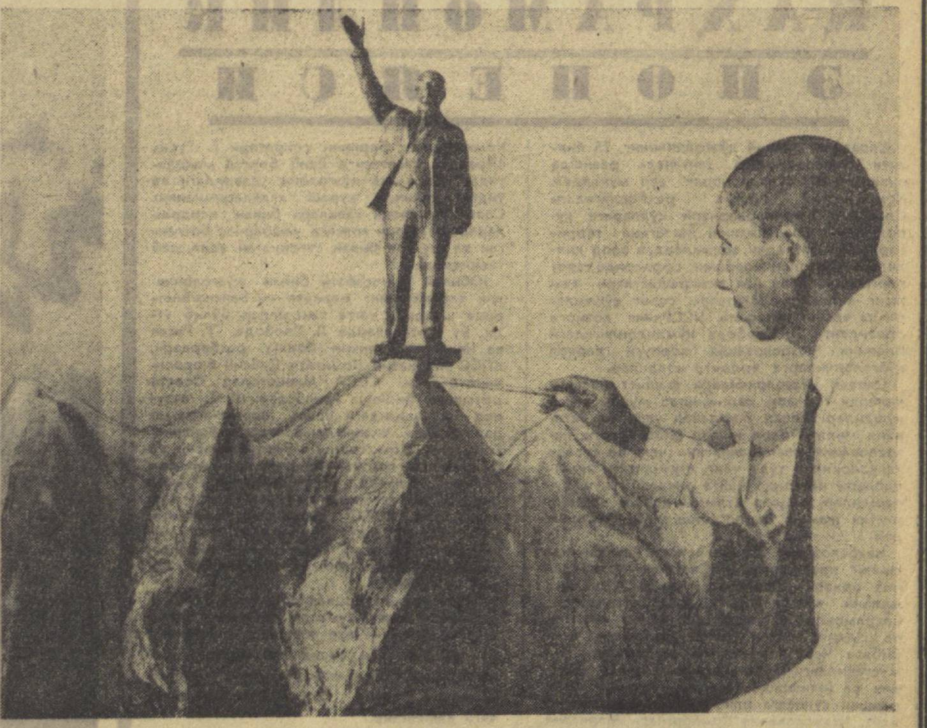

СЕРҚУЁШ ўзбек диёри қардош қирғиз адабиёти ва санъати декадаси қатнашчиларини зўр ошиқич билан кутмоқдалар. Суратларда: ана шу декада қатнашчилари — Фрунзе шаҳар маданият уйи бадиий ҳаваскорлари (чапда). Ўқитувчи-санъаткор, Қирғизистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Кўкабой Мамбеталиев доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб катта панно тайёрламоқда. Ўнгдаги суратда: К. Мамбеталиев иш устида. П. ЖИГАНОВ фотоси. (ҚирТАГ фотохроникаси).

Ўзбекистонда қирғиз адабиёти ва санъати декадаси олдидан

ХАЛҚЛАР ҚАРДОШЛИГИ — ҚУДРАТЛИ КУЧ

1969 йилнинг сентябрь ойи қирғиз ва ўзбек халқлари қон-қардошлиги йилномасида, бикобарин, коммунистларнинг ленинча партияси раҳнамолигида порлоқ коммунизм эртаси сари бораётган мамлакатимиздаги барча халқларнинг асло бузилмас қон-қардошлигида янги саҳифа очади.

5 сентябрдан 14 сентябргача қирғизистонликларнинг ёқимли куйлари ва қўшиқлари, шеърлари ва рақслари серқуёш Ўзбекистонда янги дўстлар, ихлосмандлар орттиради. Меҳмондўст ўзбек диёрида ўн кун мобайнида бахтиёр меҳнат аҳли бирдамлигининг байрами одим ташлаб, қувончларга тўлади, тантана қилади — Қирғизистон адабиёти ва санъати декадаси бўлади. Вокалчилар билан раққосалар, ёзувчилар билан рассомлар, созандалар билан бадиий сўз усталари — қўшни республика талантларининг энг пешқалам кишилари ўз истеъдодларини ранго-ранг намойиш қиладилар. Кўпдан-кўп учрашувлар, концертлар, кечалар ва адиблар кўришиш дамларида афсонавий Манас юртидан келган, Совет ҳокимияти даврига келиб гуллаб-яшнаган истеъдодлар ўзларининг хилма-хил маҳоратларини намоён қиладилар.

Қирғиз истеъдодларининг кўриги бутун дунё меҳнаткашларининг ҳаётида улкан ва тарихий воқеа — В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллигига бағишланади. Қирғизистонда рўй берган барча иқтисодий ва маданий ўзгаришларнинг ҳаммаси Ленин номи билан боғлиқдир. Қирғиз халқи маданиятининг вакиллари В. И. Ленин номини тилларда такрорлаб ва унинг образини юракларига жо қилиб, «оқ олтин» ўлкаси театрларининг саҳналарига, концерт залларига, очиқ майдончаларига, павильонларига, завод ва колхозларнинг клубларига чиқадилар. Қирғиз халқи маданиятининг вакиллари ўз маҳоратларини ҳар гал намойиш қилиш билан жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг энг қудратли кучи — халқларнинг ажойиб дўстлигини намойиш қиладилар.

Қуйида Қирғизистон телеграф агентлиги томонидан тайёрланган материаллар қардош халқлар ленинча оиласида Қирғизистон қўлга киритган маданий муваффақиятларига бағишлангандир.

* * *

Қирғизистон академик театри — мамлакатдаги энг ёш театрлардан бири. Шунга қарамасдан, яқинда ўзининг 25 йиллигини нишонлаб ўтган бу театр — Қирғизистондаги етакчи ижодий коллективдир. Академик театр миллий ижрочилик ижодиёти йўлида ғоят катта ва ажойиб қадам қўйилганлигининг ёрқин гувоҳидир.

«Олтин қиз» драмаси қирғиз музика санъатининг илк асари бўлди. Ундан кейин театр спектакллари рўйҳати ёнига қирғиз миллий драмалари «Ажал ўрдуна» драмаси ва биринчи қирғиз операси «Ойчурек» қўшилди. Эндиликда «Ойчурек» операси вақт имтиҳонидан шараф билан ўтиб, ўз халқи ўртасида машҳур ва севимли опера спектакли бўлиб қолди.

1939 йил театр тақдирида асло эсдан чиқмас янги саҳифа очилган йил бўлди — ўша йили қирғиз санъатининг биринчи декадаси бўлиб ўтди. Ёш ижодий коллектив Москвадан ватанига Ленин ордени тақиб қайтиб келди. Қирғиз санъати ва адабиётининг 1958 йилда Москвада бўлган иккинчи декадаси театрни тағин бир ажойиб поғонага кўтарди. Эндиликда республика бош саҳнасининг ижодий ҳазинасида қарийб юзта опера ва балет бор. Рус ва жаҳон классикасининг «Оққуш кўли», «Русалка», «Риголетто» «Аида», «Травиата», «Чио-Чио-Сан», «Кармен» сингари асарлари шулар жумласидандир. Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин. Буларнинг ҳаммаси саҳна ансамблининг улкан ҳаётидан, унинг санъатга илҳом билан хизмат қилаётганлигидан, миллион-миллион томошабинларни жаҳон маданияти бойликлари билан таништиришга ҳормай-толмай интилаётганлигидан, уларнинг эстетик савиясини оширишга бўлган ҳаракатидан далолат беради.

Театрнинг репертуарида миллий спектакллар фахрли ўрин олди. Бу спектаклларнинг ҳар бири илгари опера ва балетни тасаввур ҳам қилолмаган халқ маънавий бойлигининг ўсиш тарихида ёрқин ҳодисадир. Эндиликда қирғиз санъаткорлари қирғиз томошабинлари учун ҳамда бошқа халқларга ҳам манзур бўлган «Манас», «Жамила», «Тўхтағул», «Ўлжабой ва Кишимжон», «Чўлпон», «Куйручукнинг иши», «Анор», «Асал» сингари постановкаларни қўймоқдалар. Серқуёш Тяньшань кишилари тўғрисида, уларнинг ҳаёти ва меҳнати тўғрисида ҳикоя қилаётган ана шу санъаткорларнинг ўзлари ҳам бу ердаги меҳнат аҳлига мансуб бўлган кишилардир. Бу асарларнинг муаллифлари қирғиз халқининг истеъдодли фарзандлари А. Молдабоев, М. Абдураев, Н. Давлесов, К. Молдабасанов, ўзларининг тақдирларини тоғли ўлка халқи тақдири билан боғлаган рус дўстлари В. Власов, В. Фере, М. Раухвергердир. Қирғизистон фарзандлари — К. Маликов, А. Тўқонбоев, Ч. Айтматов ва шунга ўхшаш адиблар адабий маҳсулот етказиб бермоқдалар.

Қирғизистон академик театри — бутун мамлакатимиз халқларининг маданият соҳасидаги интернационал ютуқларининг актив пропагандистидир. Бу театр саҳнасида Украинанинг «Дунай ортидаги Запорожец», «Озарбайжоннинг «Аршинмалолон», «Момақалдироқ сукмоғидан», Ўзбекистоннинг «Майсаранинг иши», спектакллари ҳамиша муваффақият билан қўйилмоқда. Яқинда театр Людвиг Минкуснинг «Дон Кихот» балетини томошабинларга тақдим этди. Бу бутун Қирғизистон маданият ҳаётида ёрқин воқеа бўлди. Жаҳон классикасининг спектаклларини постановка қилиш фактининг ўзиёқ Қирғизистон усталарининг ижрочилик ижодиёти камол топганлигининг далилидир, чунки жаҳон классикаси асарларини қўйиш юксак маданиятли артистлар коллективинингтина қўлидан келадиган ишдир.

Қирғиз санъатининг усталари, Совет ҳокимияти йиллари мобайнида санъатнинг шу соҳасида профессионал бўлиб қолган кишилар театрнинг шуҳратини оширмоқдалар. Совет ҳокимияти уларнинг ижодий камолоти учун сира чегараланмаган имкониятлар, уларнинг санъатга хизмат қилишлари учун порлоқ йўл очиб берди.

ОЛИМЛАР ПАХТАЗОРДА

Биз Бўз районидаги «Партия XVII съезди» колхозининг 21-бригадаси дала шийпонидамиз. Бу ерга механизаторлар, сувчилар, колхозчи аёллар тўпланишган. Андижон пахтачилик институти партия ташкилотининг секретари, тарих фанлари кандидати Отахон Тожибоев йиғилганларга коммунистик ва ишчи партиялар халқаро Кенгашининг якунлари ҳамда бошқа муҳим халқаро воқеалар ҳақида батафсил гапириб берди. Шундан кейин институт ректори, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Х. Сатторов пахтага қайта ишлов бериш тўғрисида суҳбат ўтказди.

Учрашув охирида институт қошидаги «Оқ олтин» ашула ва рақс ансамблининг ҳаваскорлари дала меҳнаткашларига атаб катта программала концерт қўйиб беришди. Шундай учрашувлар, мароқли суҳбатлар Хўжаобод районининг «Ёш ленинчи», Куйбишев номли колхозларда ҳам ўтказилди. Институтнинг махсус жиҳозланган агитмашинаси далаларда тез-тез бўлиб турибди.

Н. ИНОҚОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг штатсиз мухбири.

ҚЎЛИ гул боболаримиз ақл заковати билан яратилган жаҳонга машҳур бу кўҳна обида уста таъмирчиларимиз шижоати билан янада сайқал топяпти. Суратда: Самарқанд Регистонидаги Шердор мадрасасининг ёндан кўриниши.

М. Иброҳимов фотоси.

Самарқанднинг 2500 йиллиги олдидан

БАРҲАЁТ МЕЪМОР

Кўпни кўрган Регистон майдонидан бир мўйсафид келяпти. Бошида кўк духоба дўппи, эгнида пистоқи ранг яхтак. Қадди бир оз букилган, пешаналарига ажин тушган, секин одимлаб келяпти, атрофга синчков назар ташлаб келяпти. Ёш-яланг бинокорлар, усталар унга пешвоз чиқиб, ассалому алайкум, уста бува, келинг, марҳамат, уста бува, саломатмисиз, бақувватмисиз, деб ҳол аҳвол сўрашади. Уста бува унча-мунча эшитадиган чап қулоғига кафтларини тутиб туриб, сўзларни аниқ уқиб олмаса ҳам, эшитишдан кўра кўпроқ ҳамсуҳбатининг сўзларини зийраклиги билан уқиб олади. «Раҳмат, тузукман, қимирлаб турибман», деб жавоб беради. «Регистонга келсам, тўқсон тўққиз дардимни унутаман, ёшаргандай бўламан, деб қўяди ва бирон бир устани четга тортиб, фалон ишингиз яхши бўлибди ёки Тиллакоридаги кошинбруш тушиб кетибдику, тезроқ тўғриланг, ўғлим», деб маслаҳат беради...

Уста Мирҳамид бундан 45 йил муқаддам устозига тўн кийгизиб, ҳамкасбларига зиёфат берди. Ҳам устози, ҳам отаси бўлган уста Мирюнус, «мендан нима ўрганиш лозим бўлса, ўргандинг, энди ўз бошингга ишла, уста бўлдинг», деб оқ фотиҳа берди. Белига белбоғ боғлаб, андава ва штургардон қистириб қўйди. Бу бинокор усталар удумида етуклик гувоҳномаси эди... Уста Мирюнус ҳам ўз даврининг номи оғизга тушган усталаридан эди. У кошинкорликни ҳам, ўймакорликни ҳам билган. Мирюнус меъморнинг бир савобли иши Самарқанд аҳлининг ёдидан сира кўтарилмас: у ҳам бўлса шуки, Улуғбек расадхонасининг қолдиқларини машҳур шарқшунос олим Василий Лаврентьевич Вяткин очганида унинг устига равоқ ёпганидир.

Шундай қилиб, уста Регистон майдонига кириб келяпти. Чапда Улуғбек мадрасасининг адл миноралари. Ота мадраса пештоқидаги нақшларга, юлдузларга қарайди. Бу юлдузларга кўп улуғ одамларнинг нигоҳи тушган. Юлдузларга мафтун бўлган Мирзо Улуғбек, унинг устози ва дўсти Қозизода Румий, шогирди Али Қушчи ҳозир зиёратгоҳ бўлиб қолган ана шу кутлуғ даргоҳдан неча-неча бор ўтишгандир...

Регистон майдонидаги мадрасалар, миноралар, айвонлар, пештоқлар. Уларнинг ҳар бири меъморчилик бобидаги бир достон, уларнинг ҳар бири тўғрисида қисса ёзса бўлади. Улуғбек мадрасасининг шимоли-шарқидаги минора бир вақтлар, йигирманчи йилларнинг бошларида қулаб кетай деб қолди. Ҳозир ана шу адл минорага қараб уни тиклаган одамларни ёдга олгинг келади. Самарқанд тарихини ипидан-игнасигача билган донишмандлар, олимлар айтиб беришди: Қадим замонларда кўп гумбазлар, миноралар қулаб тушган экан. 1870 йилда Улуғбек мадрасасининг бир минораси вайрон бўлиб кетади. Гўри Амирдаги икки минора ҳам XIX асрнинг иккинчи ярмида давр синовларига бардош бера олмай йиқилди. Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида халқ оч-наҳор яшаган бўлса ҳам, лекин қадимий миноранинг тақдири кўп кишиларни ўйлатиб қўйди. Биз бу ўринда 1920 йилдаёқ В. В. Куйбишев ва М. В. Фрунзе ташаббуси билан Самарқандда қадимий ёдгорликлар ва санъат дурдоналарини асраш комиссияси тузилганлигини эслатиб ўтмоқчимиз. Ана шу комиссиянинг фаол иштирокчиларидан бири архитектор Михаил Федорович Мауэр эди. Михаил Федорович бутун умрини Самарқанд асори-атиқаларини тиклашга бахшийда этган табаррук одам эди. Унинг лойиҳаси билан Улуғбек мадрасасидаги миноранинг қадди ростланди. Ўша вақтда, 1932 йилда бу ҳам техника жиҳатидан, ҳам илмий жиҳатдан жуда катта ютуқ эди. Архитектор Мауэр Гўри Амир мақбараси гумбазини мустаҳкамлаш лойиҳасини ҳам тузган эди. Унинг вафотидан анча кейин 1947 йилда марҳумнинг лойиҳаси асосида гумбаз мустаҳкамлаб қўйилди.

Мауэр ажойиб одам эди. У Шарқ халқлари маданиятини чуқур билган, ҳурмат қилган донишманд эди. Михаил Федорович минорани тиклаш лойиҳасини тузар экан, Шарқ тарихи ва маданиятига оид ўнлаб китобларни мутолаа этди. Тожик тилини ўрганди. Қадимий китобларни ўқиб чиқди. Халқ усталари билан дўст тутинди. Улар кекса архитекторга қўлларидан келган ҳамма ёрдамни бердилар. Уста Абдуқодир Боқиев ганч ва оҳак қоришмалари тайёрлаш сирларини айтиб берди. Улуғбек мадрасасининг томини ёпишда худди ана шундай қоришмалар керак бўлиб турган эди. Бу айни муддао бўлди.

Уста Абдуқодир тўғрисида профессор М. Массон «у XIX асрда Бухоро ва Афғонистонда жуда машҳур бўлган эди», деб ёзади. Абдуқодир Боқиевнинг етти пушти бинокор-меъмор бўлган. Уста Бухородаги «Минораи калон»ни ҳам қайта тиклаган. Миноранинг 13 метри учиб кетган эди. 1922 йилда яна «ҳеч нарса кўрмагандек» — бус-бутун қад кўтарди.

Регистон буюк меъморлар ва кошин усталарининг ишхонаси ва дарсхонаси бўлган. Минг афсуски, ана шу санъат дурдоналарини бунёд этган кўп меъморлар ва усталарнинг номини билмаймиз. Самарқанддаги махсус устахонанинг бошлиғи, халқ меъмори Иброҳим Шермуҳамедов Шердор мадрасасини қуришга меъмор Абдужаббор бошчилик қилганлигини айтиб берди. Мадрасанинг пештоқидан қуйироққа қора фонга оқ ҳарфлар билан ана шу буюк меъморнинг исм-шарифи битиб қўйилган. Иброҳим ака ҳали исми шарифи китобга тушмаган яна бир устанинг номини Шердор мадрасасидаги кошин гуллар орасидан ўқиганлигини айтиб қолди. Ана шу мадрасадаги «муҳаббат» деб номланган нақшга «ИН АМАЛИ МУҲАММАД АВАЗИЙ САМАРҚАНДИЙ» деб ёзилган. Бу сўзлар Шердорнинг чап томонида, кошин бруш усулида ишланган кўзачага ўтказилган гул расми тепасига ёзилган.

Умуман, Регистондаги мадрасалар, миноралар ва пештоқларга кўп ҳикматли сўзлар битилган. Афсуски, кўп ҳикматларни энди ўқиб бўлмайди. Асрлар ўтган сайин кошинлар тушиб кетиб, ёзувларни ўқиш жумбоққа айланиб қолган. Лекин ҳар қалай шарқ тилларини пухта билган, бунинг устига, моҳир уста ҳам бўлган донишманд қариялар борки, улар қадимий ёзувларни, улар чала-ярим бўлишига қарамасдан, ўқимоқдалар. Иброҳим ака бизни дурадгорларга бош-қош бўлиб, Регистон майдонида елиб-югуриб юрган бир табаррук кекса билан таништирди. У кишининг исми-шарифлари Суҳбатилло Соҳибназаров экан. Ёшига қараганда анча серғайрат одам бизни Шердор мадрасасининг ҳовлисига етаклаб кириб, кошин орасига ёзилган сўзларни ўқиб берди. Шу ёзувларнинг бирида «Дунё бир соатлик, тоат-ибодатга ҳаракат қил» дейилган экан. Лекин Суҳбатилло ака мийиғида кулиб, бир оз тожикча лаҳжа билан, биз меҳнатга ҳаракат қилган одаммиз, деб кулиб қўйди. Суҳбатилло аканинг ҳазил-мутоибаси кўнглимизни хушнуд қилди. «Ҳам уста, ҳам мулла экансиз» деди ҳамроҳларимиздан бири. Бунча уста, мулла бўлсам, саллам бўлмасмиди деб жавоб қайтариб, ҳаммамизни яна кулдирди.

Суҳбатилло ака Улуғбек мадрасаси қуйи минораси остидаги бир ёзув-жумбоқни ҳам, кошинлар тушиб кетган бўлишига қарамай, тиклаганлигини айтди. Уста буванинг айтишига қараганда, минора остидаги белбоғ ҳошиялар орасига араб тилида «ХАЙР АЛ НОС, МАН ЯН ФААЛ НОС» деган ҳикмат битилган бўлиши керак. Суҳбатилло ака бу ҳикматни аввал тожикчага, кейин ўзбекчага ағдарди. Биз завқимиз келиб, ана шу таржимага қулоқ тутдик: «БЕХТАРИНИ ИНСОН ОН АСТКИ, БА ИНСОН ФОИДА РАСОНАД» яъни «ЎШАЛ КИМСА ЭРУР ЭНГ ЯХШИ ИНСОН, КИ УНДАН ФОЙДА КЎРСА ҲАР БИР ИНСОН». Бу ҳикмат буюк Алишер Навоийнинг «Одами эрсанг, демагил одами, онингким йўқ халқ ғамидан ғами» каби мисралари билан нақадар ҳамоҳанг!

— Ака мулло, минорага ҳақиқатан ҳам шу ҳикмат битилганини исботлаб бера оласизми?!

— Мен ҳозир сақланиб қолган сўзлар ва ҳарфлар катталигида юқорида зикр этилган ҳикматни ялтироқ қоғозга ёзиб чиқдим. Сўнгра уни ҳошиялар орасига ўрадим. Ана шу ёзув минорадаги ҳикмат битилган жойни шундоққина қоплади.

Қусам Ибн Аббос қабридаги ажойиб панжарани ясаган уста Суҳбатилло идрокига қойил қолдик...

Ҳали Регистон буюк меъморларнинг, наққошлар ва кошинпазларнинг ишхонаси, дарсхонаси бўлган дедик. Бу сўзларни Иброҳим Шермуҳамедов яна бир бор айтди. У ўзини XX асрдаги энг зўр гулганчкор уста Ширин Муродовнинг шогирди деб билади. Самарқанддаги бўлак тарихий ёдгорликлар қатори Регистонга ҳам Уста Шириннинг пойқадами етган, унинг шуури ва бармоқлари ёдгорликларга гўзаллик бахш этган. Уста Ширин оёғининг панжа суяклари лат еб қолгани учун товонида юрарди. Одам кўриб тўймайдиган ганч-гулларни нозик дид билан ясаган устанинг бармоқлари ялпоқ бўлиб қолган экан. Эҳтимол, бу тош-у-ғиштга урилаверганидан бўлса керак. Уста Ширин Регистонда икки йиллик мактаб очиб, шогирдларига меъморчилик санъатини ўргатди. Устоз ҳаёт бўлса, шогирдининг ишларини кўриб, қувонган бўларди. Иброҳим Шермуҳамедов икки йил ишлаб, Шердор мадрасасининг пештоқидаги шер, оҳу, кулиб турган қуёш суратларини тиклади. Агар ана шу суратнинг юзаси 160 квадрат метр эканлигини эслатсак, уни рангли кошинлар ёрдамида ишлаб чиқиш нақадар машаққатли ва қанчалик идрок ва сабр-тоқатни талаб этганлиги муҳтарам газетхонга равшан бўлар.

Регистон мадрасаларини бутун умрини реставрация ишларига бахшийда этган халқ усталари архитектор ва инженерлар билан биргаликда тикламоқдалар. Мадраса нақшлари кимхоб чопон энгидек жилваланиб, Регистоннинг ўзи ҳам янги, шу билан бир вақтда қадимий сарпосини киймоқда. Биз Регистонда чорак асрдан бери кулолчилик қилаётган Тошмуқим Қурбоновни, бинокорлар саркори Соҳибдаврон Ҳайдаровни, мармарга гул ўяётган уста Тоир Жалоловни ва бошқа ўнлаб ганчкорлар, гилкорлар, наққошларни учратдик. Уларнинг ширин суҳбатидан баҳраманд бўлдик.

Самарқанддаги ажойиб меъморчилик обидаларидан бири «Шоҳи Зинда» деб аталади. Биз қадимий ёдгорликларни кўриб «Меъмори зинда» дегимиз келди. Халқ усталарининг бугунги санъатига қойил қолиб, «Зиндабод меъмор» — яшасин меъмор, баракалла, уста деган сўзларни дилимиздан ўтказдик.

Абдулла АБДУҚОДИРОВ,
Латиф ЭРГАШЕВ.

ҚАҲРАМОНЛИК ЭПОПЕЯСИ

Словакия миллий қўзғолонининг 25 йиллиги Чехословакияда тантанали равишда нишонланди. Бундан чорак аср муқаддам Коммунистик партия раҳбарлигидаги Словакия ватанпарварлари қўлларига қурол олиб, Словакиянинг каттагина территориясини гитлерчи золимлардан озод қилдилар. Қўзғолончиларнинг сафларида совет партизанлари ва чех антифашистлари ҳам жанг қилдилар. Мунтазам совет қўшинлари ва армия генерали, ЧССРнинг ҳозирги президенти Л. Свобода қўмондонлигидаги биринчи Чехословакия корпуси дарҳол қўзғолончиларга ёрдамга келдилар.

Словак қўзғолончилари фашист босқинчиларни тор-мор келтиришда муҳим ҳисса қўшдилар. Аввал бошданоқ улар ўз Ватанини миллий озод қилиш билан бирга Чехословакия республикасини чех ва словак халқларининг тўла тенг ҳуқуқлигиги принциплари негизида қайта тиклаш учун курашдилар, социал зулмга қарши, социалистик жамият барпо этиш учун курашдилар.

Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти Л. Свобода телевидение орқали сўзлаган нутқида Словакия миллий қўзғолонини словак халқининг қаҳрамонлик эпопеяси деб атади. Мюнхен ва иккинчи жаҳон уруши даврининг тажрибаси Чехословакиянинг хавфсизлиги ва мустақиллиги Совет Иттифоқи билан дўстлик ва иттифоққа таяниши лозим деган равшан хулосага олиб келди, деди президент. Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Г. Гусак «Правда» газетасига ёзиб берган мақоласида: «Словакия қўзғолони давридаги ва ундан кейинги кураш халқларимизнинг Совет Иттифоқи халқлари билан қардошларча иттифоқи ғоясига чамбарчас боғланган ва шу ғоя билан суғорилган эди», деб таъкидлади.

Юбилей муносабати билан қўзғолончилик ҳаракатининг маркази — Банска-Бистрица шаҳрида катта тантаналар бўлиб ўтди. Бу тантаналарда Л. Свобода, Г. Гусак ва Чехословакиянинг бошқа раҳбарлари, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари К. Т. Мазуров бошчилигидаги совет партия-ҳукумат делегацияси, шунингдек Болгария, Венгрия, Германия Демократик Республикаси ва Польшанинг партия-ҳукумат делегациялари иштирок этдилар. Банска—Бистрица шаҳрида бўлиб ўтган тантанали мажлис қатнашчилари КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советига табрикнома йўллаб, совет халқларига энг яхши истаклар изҳор қилдилар.

Чехословакия Социалистик Республикасида шонли сана умумхалқ байрами қилиб ўтказилганлиги—Чехословакия халқининг бундан буён ҳам социализм йўлидан боришга ва СССР билан дўстликни мустаҳкамлашга қаттиқ бел боғлаганлигининг янги далилидир.

ИРЛАНДИЯ БОШ МИНИСТРИНИНГ АЙТГАНЛАРИ

ЛОНДОН. Ирландия бош министри Жон Линч «Ирландиянинг асоссиз ва сунъий равишда бўлиб юборилганлиги» Ольстердаги ғалаёнларнинг асосий сабаби бўлди, деб таъкидлади. У инглиз қўшинларининг Шимолий Ирландияни босиб олганлигини қоралади.

Бош министр Ирландияни икки қисмга бўлиб юборган сунъий чегарани тугатиш проблемасини инглиз маъмурлари билан муҳокама қилишга тайёр эканлигини яна айтди. Англия ички ишлар министри Жеймс Каллагэннинг Шимолий Ирландия бўйлаб қилаётган сафари тамом бўлай деб қолган бир пайтда Линч ана шу фикрини изҳор қилди. Каллагэннинг Ольстерда олиб борган музокаралари ҳозирча ҳеч қандай натижа бергани йўқ.

ПИШИҚЧИЛИК. С. Безносов фотоэтюди.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ВЬЕТНАМ ХАЛҚИНИНГ ШОНЛИ БАЙРАМИ

Вьетнам халқининг Август революцияси тарихий ғалаба билан тугаллаганига 24 йил бўлди. 1945 йил 2 сентябрда Вьетнам Демократик Республикасининг давлат байроғи — олтин юлдузли қизил байроқ Ханой устида ҳилпиради. Бу унутилмас воқеа Шарқий-Жанубий Осиёда биринчи социалистик давлат туғилганлигини бутун дунёга маълум қилди. Вьетнам Демократик Республикасининг Президенти Хо Ши Мин ўқиб берган «Мустақиллик Декларацияси»да Вьетнам халқининг озодлик ва мустақилликка бўлган ажралмас ҳуқуқлари эълон қилинди ва Вьетнам халқи шу ҳуқуқларни қаттиқ туриб сақлаб қолмоқ учун бутун кучини сарфлашга маҳкам бел боғлаганлиги ифодаланди.

Вьетнам Демократик Республикаси вужудга келгандан бери ўтган 24 йил давомида Вьетнам халқи шу ҳуқуқларни ҳимоя қилиб, империалистик агрессияга қарши мардонавор курашиб келмоқда. Бу курашда Вьетнам халқининг жанговар авангарди Вьетнам меҳнаткашлар партияси илҳомбахш ва раҳбар куч бўлди.

Қаҳрамон Вьетнам Америка интервенциясини даф қилишда мислсиз мардлик, бардамлик кўрсатиб келмоқда. АҚШнинг Вьетнамдаги агрессиясига берилган зарба жаҳоннинг у ёки бу қисмида ҳарбий авантюралар қилаётганларга қарши коллектив ҳаракатларни ишга солиш нақадар катта аҳамиятга эга эканлигини ҳам яққол кўрсатиб турибди. Вьетнам халқи СССР ва бошқа социалистик мамлакатлардан самарали ҳарбий ва иқтисодий ёрдам олиб, Америка агрессорларига қарши қаҳрамонона курашмоқда. Бутун дунёда авж олиб кетган кенг бирдамлик ҳаракати вьетнамликларга мадад бўлмоқда.

Агрессияга қуролли қаршилик кўрсатиш, сиёсий ва дипломатик кураш каби курашнинг ҳамма формаларидан моҳирлик билан фойдаланиш Вьетнам халқига янгидан янги муваффақиятлар келтирмоқда.

Вьетнам халқи тинчлик бўлишини астойдил истайди. Лекин унинг ўзи ҳақли равишда таъкидлаётганидек, бу тинчлик чинакам эркинлик ва мустақиллик шароитида амалга оширилиши лозим. Вьетнам Демократик Республикаси, Жанубий Вьетнамнинг ватанпарвар кучлари Вьетнам проблемасини сиёсий бартараф қилишга ўзларининг тайёр эканликларини неча марта очиқ кўрсатдилар ва бунинг учун ўзларининг конкрет тадбирларини киритдилар. Вьетнамда тинчликни қайта тиклаш мақсадини кўзлаб Париждаги тўрт томонлама кенгашда киритилган ва ўн моддадан иборат бўлган программа Вьетнам халқининг миллий ҳуқуқларига ва ялпи тинчлик манфаатларига тўла жавоб беради.

Вьетнам Демократик Республикасининг ва Жанубий Вьетнам Республикаси муваққат ҳукуматининг мана шу муҳим ташаббуси туфайли Вьетнамдаги аҳволни одилона бартараф қилиш учун шарт-шароит вужудга келди. Бироқ Париждаги музокаралар қарийб саккиз ойдан бери давом этаётган бўлса-да, лекин бу музокараларда ҳеч қандай силжиш бўлаётгани йўқ, чунки Қўшма Штатлар ўжарлик қилиб бир нуқтада туриб олди. Айниқса иккита асосий масалада — АҚШнинг ҳамма қўшинларини ва АҚШ иттифоқчиларининг ҳам ҳамма қўшинларини Жанубий Вьетнамдан олиб чиқиб кетиш масаласига ҳамда Жанубий Вьетнам халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини амалга ошириш масаласида Америка делегацияси жуда тихирлик қилмоқда.

Ҳамма халқлар бирдамлик билан курашаётган Вьетнам томонини олиб турибди.

В. ХАРЬКОВ,
ТАСС обзорчиси.

ЭКРАН ЯНГИЛИКЛАРИ

Совет киноси 50 ёшга тўлди. Шу муносабат билан республика киноэкранларида 1925—1930 йилларда яратилган фильмлардан намуналар намойиш этилади. Булардан бири машҳур киносанъаткор Я. Протазановнинг **«Авлиё Йорген»** фильмидир. Артистлар А. Катаров ва И. Ильинский иштирок этувчи мазкур кинода қамоқдан қочган икки ўғрининг усталик билан черковга яшириниб, полиция таъқибидан авлиё бўлиб ниқобланган ҳолда осонликча қутилиб қолишлари ҳақида ҳикоя қилинади.

Ажойиб совет кинорежиссёри Сергей Эйзенштейннинг илк фильмларидан бири **«Иш ташлаш»**дир. Кинода ишчилар синфи—пролетариатнинг революция ғалабасида ҳал қилувчи куч эканлиги очиб берилади. **«Санкт-Петербургнинг тугатилиши»** фильми «Межрабпом-Рус» студиясида суратга олинган эди. Бунда Қишки саройни қўлга олинишида қатнашган бир қишлоқ йигити революцион онгининг ўсиши борасида босиб ўтган йўли ҳикоя қилинади. Всеволод Пудовкин режиссёрлик қилган бу картина Октябрь революциясининг 10 йиллигига бағишлаб чиқарилган эди.

1936 йилда мамлакат экранларида намойиш этилган фильмлардан бири **«Дугоналар»** эди. «Ленфильмда» яратилган бу картина уч дугона — Зоя, Наташа ва Ася исмли қизларнинг революция бўсағаларидан тортиб, граждандар уруши ва мамлакатда тинч қурилиш ишлари бошлангунга қадар босиб ўтган шонли йўллари ҳақидадир.

Кино муҳлислари эски картиналар билан бир қаторда А. П. Довженко номли студияда суратга олинган янги маҳсулот — **«Киров тушяпти»** фильмини ҳам томоша қилишлари мумкин. Бундан ташқари **«Мехикодаги оғир стартлар»** номли фильм ҳам экранга чиқарилади.

Суратларда: «Авлиё Йорген» «Дугоналар» ва «Киров тушяпти» фильмларидан кадрлар.

ПРЕЗИДЕНТГА МЕМОРАНДУМ

ДЕҲЛИ. Ғарбий Бенгалиянинг Калкуттадан Деҳлига келган икки мингга яқин ўқитувчиси Ҳиндистон президенти В. В. Гири ҳузурида бўлди. Улар президентга меморандум топширдилар. Меморандум мамлакатнинг ҳамма қисмида бепул таълимни жорий қилишни ва ҳукуматнинг маориф эҳтиёжларига сарфлайдиган харажатларини кўпайтиришни талаб этади.

В. В. Гири халқнинг истакларини бажариш учун қўлидан келган ҳамма чораларни кўражагини айтди.

МЕҲНАТ ВА КАПИТАЛ

400 МИНГ ИШСИЗ

Францияда июль ойида рўйхатга олинган ишсизлар сони 232 минг кишига етди, яъни июнь ойидагига нисбатан 2,3 процент кўпайди. Ўқув йили тамом бўлиб, ёшларнинг ишга жойланиши оғирлашганлиги сабабли ишсизлар сони ортди. «Юманите» газетаси расмий маълумотлар одатда қанча ишсиз борлигини акс эттирмаётганлигини эътиборга олиб, Францияда иш қидириб юрган шахслар сони сал кам 400 минг кишига етади деб ҳисоблайди.

ИШ ҲАҚИ ОШИРИЛМАЕТИР

Голландиянинг энг йирик концернлари ва монополияларнинг фойдалари тез суръатлар билан ортиб бормоқда. «Филипс» радиоконцерни шу йилнинг биринчи ярмида олган фойдаси 17 процент кўпайди ва 213 миллион гульденга етди. «АКО» концернининг фойдаси 50 процент кўпайиб, 100 миллион гульденга етди. Матбуот фойдаларнинг бу қадар тез ортиб бораётганлиги нархларни ошириш ва меҳнаткашларнинг иш ҳақини бир миқдорда сақлашнинг бевосита натижасидир деб таъкидлайди.

КВАРТИРА ҲАҚИ ОШМОҚДА

Англиянинг Лутон шаҳрида квартираларни ижарага олган тўрт минг киши квартира ҳақининг яна кўп миқдорда оширилганлигига қарши норозилик билдирди. Улар Англия уй-жой қурилиши ва маҳаллий бошқарма министрига ариза юбориб Лутон муниципалитетининг квартира ҳақини ошириш тўғрисидаги қарорини бекор қилишни илтимос қилдилар. Ҳозирги вақтда Англияда меҳнаткашлар иш ҳақининг 25-30 проценти квартира ҳақини тўлаш учун сарф бўлмоқда. (ТАСС).

«БАҲОР» ЯНГИ КОШОНАДА

Алвон ранг анвоий гуллар билан безанган саҳна. Нафис музика ижро этилади, вальс янграйди. Сўлим куй садолари залнинг пештоқларига урилиб акс садо беради.

31 август куни машҳур «Баҳор» Давлат рақс ансамбли коллективи ўзининг янги кошонасида — ўз концерт залида концерт берди. Бу концерт Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган Давлат халқ рақс ансамбли «Баҳор»нинг янги бинога кўчиб ўтганлиги муносабати билан берилган эди.

Шу куни саҳнада янги рақс композицияси — «Ватаним тонги» нур ва рангда ажиб кўриниш касб этди. Композицияни ансамблнинг асосчиси, халқ рақс дурдоналарини тўпловчи ва янги, замонавий ўйинлар ижодкори, моҳир санъаткор Мукаррама Турғунбоева саҳналаштирган.

«Баҳор» ансамблининг янги кошонага кўчиб ўтганлигини Ўзбекистон ССР Маданият министри В. Й. Зоҳидов ҳамда таниқли санъаткорлар самимий табриклашди.

СЕНТЯБРДА ОБ-ҲАВО

Мана, куз ҳам келди. Лекин сентябрь ойи Ўрта Осиёда иссиқ бўлиб туради. Ҳарорат кундузи 20-30 даража атрофида бўлиб, ёғингарчиликнинг кам бўлиши кутилади. Республика бўйича ўртача ҳарорат нормага яқин бўлади, шимолий районларда (Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм областида) 20-25 даража иссиқ бўлади. Сентябрь ойи давомида ҳаво очиқ келиб, фақат 17 ва 22 сентябрь кунлари ҳавонинг булутли бўлиши, айрим жойларда жала ёғиши ва момақалдироқ бўлиши кутилади. Ойлик намгарчилик Қорақалпоғистон АССР, Хоразм области ва Фарғона водийсида 2-10 миллиметрга етади. Бу нормага яқин, демакдир.

Айрим жойларда намгарчилик нормадан ортиқроқ бўлиши кутилади. Республиканинг қолган областларида айрим жойларда 1 миллиметр атрофида намгарчилик бўлади.

Сентябрнинг бошида ҳароратнинг бир оз пасайиши, кечалари 10-15, кундузи 25-30, жанубда 33 даражагача иссиқ бўлади. 5-12 сентябрь кунлари кечаси 17-22, кундузи 32-37 даража бўлади. Жанубда ва яйлов жойларда 39 даражага боради. Ойнинг учинчи декадасида ҳарорат яна пасая боради. Кечалари 5-10, шимол томонда 2-7, кундузи 21-26, жанубда 20-29 даражага боради. Самарқанд, Тошкент, Сирдарё, Хоразм областларида кечаси «0» даража атрофида бўлиб, Қорақалпоғистон АССРда эса қиров тушиши кутилади.

О. Н. СПИРИДОНОВА,
Тошкент об-ҳаво бюросининг катта инженери.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Концерт, 9.30 — «Ереван этюдлари», 10.10 — Ёшлик симфонияси, 10.30 — Экран куйлари, 11.15 — «Институт ва лабораторияларда», 11.30 — Фортепьяно ва оркестр учун концерт, 13.30 — Эстрада концерти, 15.15 — «Замондошлар» (русча), 15.30 — М. Ю. Лермонтов, «Таман» (радиоинсценировка), 16.10 — «Соловьев-Седой — қўшиқ басталовчи композитор», 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «Пахта териш машиналари теримга тахт бўлсин» (русча), 18.10 — Лирик сюита, 19.20 — «Ойниса» (балетдан парчалар), 20.00 — «Ёшлик» радиостанцияси, 20.40 — Концерт (ёшлар учун), 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Концерт (қишлоқ меҳнаткашлари учун), 22.20 — «Ленин хотираси» (поэма), 22.40 — Шуҳрат, «Кўнгил» (ҳикоя), 23.15 — Концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

12.55 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

18.30 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 18.35 — **Болалар учун мультфильм,** 18.45 — В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан. **Индустрлашган Чирчиқ.** 19.10 — Вьетнам халқи миллий байрами муносабати билан. **Диққат, душман яқинлашмоқда.** (ҳужжатли фильм), 19.50 — **«Пропагандист» телепрограммаси, 20.20 — Кўрсатишлар программаси ва реклама.**

Ўзбек тилида: 20.30 — **Теле-янгиликлар,** 20.45 — Вьетнам халқи миллий байрами муносабати билан. «Романтика» телевизион театри. Буй Дик Ай. **Хижрон** (Ёшлик» студияси), 21.45 — **«Бўстон» тележурналининг қирғиз адабиёти ва санъатининг Ўзбекистонда бўладиган декадасига бағишлаган махсус сони.** Фрунзе шаҳридан олиб кўрсатилади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

УҚУВ КУРСАТИШЛАР ПРОГРАММАСИ

18.00 — **Ўқитувчи экрани,** 18.20 — **Ота-оналар учун консультация.**

19.35 — Вьетнам халқи миллий байрами куни муносабати билан. **Жаҳон халқлари Вьетнам билан бирга** (ҳужжатли фильм).

20,00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — Вьетнам халқи миллий байрами куни муносабати билан. **Шонли кураш йўли,** 20.15 — **Балет кечаси.**

Рус тилида: 20.45 — **Икки фабрикада** (илмий-оммабоп фильм), 21.05 — **Утли йўллар** (бадиий фильм), 22.25— **Концерт.**

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 2/IX да **Қонли сароб,** 3/IX да **Ўғирланган умр.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА— 3/IX да **Махтумқули.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Улкан севги серенадаси — «ЧАЙКА», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», НАВОИЙ номли, «ВОСТОК», «ДРУЖБА» (тоқ соатларда, 1 залда), «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун). САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 3 ва кеч соат 7 яримда).

Райк болалари — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Қизилқум — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Тайга хўжайини — «ДРУЖБА» (жуфт соатларда, 2 залда).

УЗБЕКИСТОН КАРЛАР ЖАМИЯТИ ТОШКЕНТ 1-УҚУВ ИШЛАБ-ЧИҚАРИШ КОМБИНАТИ

эшитиш ёки гапириш қобилиятини йўқотган, ёки туғма кар-соқов гражданларни 16 дан 35 ёшгача

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Комбинат тикув машиналари ремонти бўйича механиклар, трикотаж-тикув машиналари механиклари, шахсий буюртмаларни тикувчи усталар, мебелчи-столярлар, умумтикувчилик усталари тайёрлаб чиқаради.

Ўқиш муддати — 1-2 йил.

Қабул қилинганлар 25—60 сўм миқдорида стипендия, ётоқхона билан таъминланади.

Ўқув-ишлаб чиқариш комбинати қошида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиш мумкин бўлган кечки ишчи-ёшлар мактаби (карлар учун) мавжуд.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар Чолғанзор-Мавзук кўчаси (7-троллейбуснинг «Чуқурсой» бекати).

БУТУНИТТИФОҚ ҚОРАКЎЛЧИЛИК ИЛМИЙ-ТЕКШИРИШ ИНСТИТУТИ

қуйидаги вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

БУЛИМЛАР БУЙИЧА: кўпайтириш наслчилик ва генетика, яйловларни яхшилаш ва ундан фойдаланиш (мудирлар, катта илмий ходимлар), қишлоқ хўжалик молларини боқиш — мудир;

ЛАБОРАТОРИЯЛАР БУЙИЧА: қоракўл қўйлари биологияси — **мудир, мутахассислик бўйича катта илмий ходимлар** — акушерлик ва сунъий уруғлантириш, одам ва ҳайвон физиологияси, радиобиология (3 ўрин).

ИНСТИТУТ БУЛИМЛАРИ ВА ТАЖРИБА СТАНЦИЯЛАРИГА:

БУХОРО БУЛИМИ — мудир, шахсий зоотехния ва ўсимликшунослик мутахассислиги бўйича катта илмий ходимлар (3), шахсий зоотехния мутахассислиги бўйича кичик илмий ходимлар. (2);

ҚАШҚАДАРЕ ТАЖРИБА СТАНЦИЯСИГА: мудир, шахсий зоотехния мутахассислиги бўйича катта илмий ходим, шахсий зоотехния ва ўсимликшунослик мутахассислиги бўйича кичик илмий ходимлар (3).

Конкурс муддати — 1969 йил 27 сентябргача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилади: Самарқанд шаҳар, К. Маркс кўчаси, 47-уй. Телефон 3-03-52.

«Союзтелефонстрой» трестининг ТОШКЕНТ ҚУРИЛИШ-МОНТАЖ БОШҚАРМАСИ **15-РЯЖСКИЙ ДАВЛАТ ИШЛАБ-ЧИҚАРИШ ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИГА** (Ряжск шаҳар, Рязан области) **1969—1970 ўқув йили учун ЁШЛАРНИ**

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Қабул қилинганлар қуйидаги касбларга ўқитилади: **алоқа кабелчи-монтажчиси.** 8 синф ҳажмида маълумотли ўсмирлар 16 ёшдан қабул қилинади;

алоқа қалайловчи монтажчиси. 8-10-синф ҳажмида маълумотли йигитлар 17 ёшдан қабул қилинади;

станция жиҳозлари монтажи бўйича алоқа-монтажчилари. 10 синф ҳажмида маълумотлилар 17 ёшдан қабул қилинади.

Ўқиш муддати — 1 йил.

Билим юртини тугатганлар Тошкент шаҳар ва Ўрта Осиё шаҳарларидаги АТС қурилишларида ишлаш учун йўлланма оладилар.

Кириш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади: ариза, паспорт ёки туғилганлиги тўғрисида гувоҳнома (1969 йил 1 сентябргача 16 ёшга тўлмаганлар учун), маълумоти тўғрисида ҳужжат (асл нусхаси), медицина справкаси, турар-жойидан ва оиласининг сони кўрсатилган справкалар, мактабдан характеристика, тўртта фотосурат (3х4 см.).

Имтиҳонсиз қабул қилинади.

Ҳужжатлар 10 октябргача топширилиши керак.

Ўқишга қабул қилинганлар тўла давлат таъминотида бўладилар (ойига 36 сўм стипендия бериладиган алоқа монтажчи-қалайловчи ва ойига 18 сўм стипендия бериладиган станция жиҳозлари бўйича алоқа монтажчиси курсларида ўқувчилардан ташқари).

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Энгельс кўчаси, 97-уй (2, 16-трамвайлар, 9, 11, 19, 49, 56-автобусларнинг «Геологоразведка» бекати).

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлиги коллегияси Қорақалпоғистон АССР Қишлоқ хўжалик министри

Гўхтабой Наврўзбоевич НАВРУЗБОЕВНИНГ

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдиради ва марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Олий суди коллективи Олий суд ходими Н. Исмоиловага отаси

Исмоил ҚУЧҚОРОВНИНГ

фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент Кимё-фармацевтика заводининг коллективи, завод директори С. Қ. Исломбековга рафиқаси

Елқин Хошимовна ИСЛОМБЕКОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331216, Халқаро ҳаёт — 337604, Коммунистик тарбия — 331455, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780, Совет қурилиши — 333258, Қишлоқ хўжалиги — 337604, Адабиёт ва санъат — 332036, 337221 Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451, Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347, Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553, Иллюстрация — 334524, Стенографистка — 337343, Корректура — 337162, Эълонлар — 338142, Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85, Бухоро 43—141, Қарши 38—42, Наманган 21—88, Нукус — 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

№ Б. — 204. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 16412.